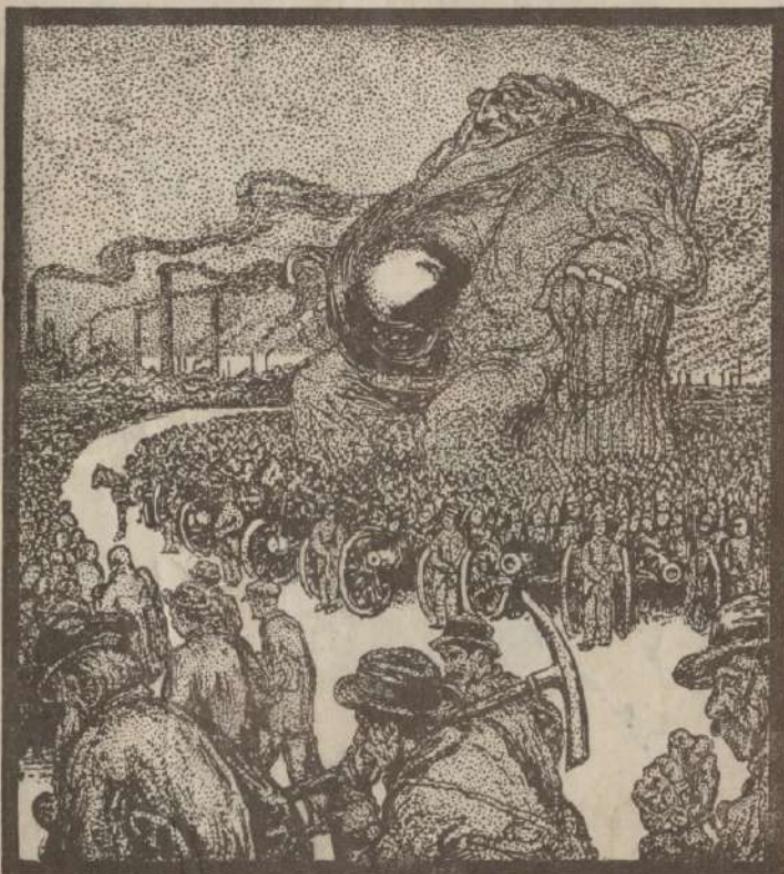

І(2)
С38

ДЖІММІ ГІГ'ІНЬ

Вистава на 5 дій
за У. СІНКЛЕРОМ

вид-во "ШЛЯХ ОСВІТИ" харків

Dopewi, Bacu^o
Cimaneher! De we^{et}
Kuwera future y Bac
Kuwera Jicowon: Yorozage
Topgye gybe pagui,
meni: mayatid, newset, jacoai
it kucu seto, aguei.
i' corabwui, 3 heine sheou no horoz nega
Bac i' yoo i' mirey b kui red
Bac i' m' ari
Fogophen, Jeal
18. 5. - Gram vidat

І(4)
С38

[82-2(С.7.Д.Г.03=91.79)]

ДЖІММІ ГІГГІНЗ

ВИСТАВА на 5 дій за У. СІНКЛЕРОМ

Текст інсценування ЛЕСЯ КУРБАСА

(Текст записав і потрібні поясніння додав
лаборант постановки В. ВАСИЛЬКО-МИЛЯІВ)

Архів
народного артиста Союзу РСФСР
В. С. ВАСИЛЬКА

ГОЛОВПОЛТОСВІТА
ВИДАВНИЦТВО „ШЛЯХ ОСВІТИ“
ПРИ НАРКОМОСВІТІ УСРР.
ХАРКІВ — 1924

ДЕРЖАВНИЙ МУЗЕЙ
театрального мистецтва
УРСР

59879

Д Р У К А Р Н Я
НАРКОМОСВІТИ У.С.Р.Р.
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
АКАДЕМІЇ
НАУК

Д. У. Д. № 75. Київ, 1923. З.000 прим. Зам. № 577.

ДІСВІ ОСОБИ:

Англія.	
Америка.	
Німеччина.	
Росія.	
Франція.	
Бельгія.	
Сербія.	
Джімі Гіг'їнз, робітник.	
Лізі, його дружина.	
Доктор Сервіс.	
Доктор Норвуд.	
Мабель Сміт.	
Біль Муррей.	
Форстер.	
Шнайдер, пивовар.	
Станкевич.	
Джерітті.	
Ласі Греніч, фабрикант.	
Поль.	
Елен, його дружина.	
Чотири помічники Поля.	
Сержант поліції.	
1	{ поліцай.
2	{

1	„Генрі Дубб“.
2	
3	
Том	Робітники.
Джек	
Сержант	з вербункової комісії.
Князь	Англійські офіцери.
Граф	
Сестра-жалібниця.	
Біржовик.	
Англійський король.	
Президент Вільсон.	
Ганнет, лейтенант.	
Перкінс, агент.	
Коннор	войки.
Греді	
Калінкін, більшовик.	
Робітники, робітниці, вояки, хорі в шпиталю.	

БУДОВА СЦЕНИ.

Сцена поділена на три місця дії. Задню половину займають вісім помостів, розташованих амфітеатром. Біля кожного помосту телеграфний стовп. Стовпи злучені між собою дротами. На передньому плані з лівого від актора боку високий поміст із щоглою, на котрій кінематографічний екран, що розгортається й згортається. Вся передня частина сцени зліва направо розгорожена розсувною стінкою, яка обліплена оголошеннями та рекламами.

Дія відбувається або на одному з цих трьох місць, або разом на кількох із них.

ДІЯ I-ша.

СЦЕНА I-ша. Європейсько-Американський концерт.

(Сцена відбувається на помостах на задньому плані. Дзвінки. Виступають телеграфні апарати. Блімають лампи. Неспокійний знервований ритм. Дзвінок. Все стихає. Переговорюючись, держави виступають, наслідуючи телеграф).

Англія (спокійно).

Говорить Англія!

Німеччина. Тут німецька біржа!

Англія (зачіпаючи).

Чи діждемось од Вас, нарешті,
Прийняття наших пропозицій?

Німеччина. Чи діждемось од Вас, нарешті,
Прийняття наших пропозицій?

Англія.

Політика Ваша в Персії
Попсуvala мені апетит до сніданку.
Нафтові акції кашляють!

Німеччина.

Бажаю їм здоров'я!

О, чом-би Вам не дать мені
Концесії на Багдадську дорогу?!

Англія.

Чи чули Ви?! таке нахабство!
Куди-ж мені тоді іти?
Шукать для себе заробітку?

(В телеграфних апаратах тиха тривога).

Я вимагаю зараз-же від Вас—
Забрати з Китаю своє військо!

Німеччина.

А я заповідаю раз на завжди

(Все стихло).

Не смійте ставити такі вимоги!

Англія (з викликом).

Хто Вам концесію дав на Китай?

Німеччина (сердито).

Ви дайте спокій моїм колоніям.
Африка для німців!

Англія.

Африка для всіх! Скупар!

Німеччина.

Скнара!!

Англія.

Собі лиш!!

Німеччина.

Ні кому! до зброй!

Англія.

Гармати!!

Німеччина.

Армія!!

Англія.

Флот!!

Німеччина

{ (разом). Дурень!!!

Англія

(Всі тривожно стукотять і одночасно говорять).

Франція.	Я пропоную дипломатичне посередництво.	
	Я пропоную дипломатичне посередництво.	
	Я пропоную дипломатичне посередництво.	
Бельгія.	Мирову конференцію в Гаазі.	о
	Я прошу всіх зібратися	
	На мирову конференцію в Гаазі.	н
Росія.	У цій війні я не зацікавлений,	с
	Не викликайте в мене революцію.	а
Сербія.	Гвалт! Мені Австрія на ногу настутила.	ч
	Покладіться на мене.	о
	Покладіться на мене.	н
Америка.	Заспокійтесь, панове, бережіть демократію!	д
Англія.	Я доберусь до Вас. Ви мені уступите.	ж
	Сталевим кільцем моого флоту.	о
	Я заблокую Ваші береги!	
Німеччина.	Стережіться нас! Ви рискуєте незалежністю.	
	Я висажу десант на Ваші побережжя.	
	Я на Лондон зроблю наскок своїми цепелінами.	
	(По всій лінії дзвінки, все стихає).	
Америка.	Мес'є е дам. Фет во же!	
	Панове ѹ пані, робіть Вашу гру!	
	(Дзвінок).	
Франція.	Живу у вічній я тривозі.	
	Східні кордони у вічній небезпеці.	
	Тевтонський апетит мені спати не дає.	

Бельгія (тоном донощика).

У мене інформації! Вони збільшують військо

На цілий мілійон!

Франція. Митом обложили ввесь мій крам.

У мене борги. Я банкрутую!

Сербія. Мене так обкрутили,

Що й дихати не можу.

Росія (тоном змови).

Слухайте, Лондон. Німецький флот —
І Вам пеприємність, і мені пебезпека.

(Одночасно Франція тихо телеграфує).

Англія. Вимагати треба, щоб зменшили

Працю на німецьких доках.

(Одночасно тихо телеграфують Франція й Росія).

Бельгія. Порвати торговельні зносини.

(Одночасно тихо телеграфують Франція, Росія й Англія).

Франція. Ультиматум!

(Дзвінок — все стихло).

Англія. Мені потрібні Німецькі колонії!

Франція. Конго!

Бельгія. Африка!

(Всі тихо застукали).

Росія. Рижові плантації!

Франція. Ультиматум!

(Павза на 3 — всі стукають).

Росія. Ультиматум!

(Стук зростає. Перший дзвінок. Павза на 4, другий дзвінок. Стук зовсім тихо. Павза на 4).

Англія. Париж!

(Павза на 4).

Росія (півголосно)

Лондон!

Франція (так само)

Умовитись треба!

(Павза на 4).

Бельгія.

Ультиматум!

(Павза на -1).

Німеччина.

Костянтинопіль — Віденсь — Софія.

Останню поправку в умові я приймаю.

Росія.

Перепробувати все, я боюсь революції.

Англія.

Як ждатимем ще рік, ми їх не подолаємо.

Франція.

Ультиматум!

Англія.

Париж! Париж!

Бельгія.

Ультиматум!

Англія.

Париж! Париж!

(Павза на -2).

Франція.

Все ясно!

(У всіх збільшений стук. Дзвінок. Всі стихли).

Англія (голосно). Берлін. Ультимативно!

Скорочення флоту.

Франція.

Берлін. Ультимативно!

Зміна зовнішньої політики.

Бельгія.

Берлін. Ультимативно!

Анексія Люксембургу.

(На репліку «Берлін» Бельгії вступає Росія).

Росія.

Берлін. Ультимативно!

Галицькі нафтові промисли.

Галицькі нафтові промисли.

(На репліку «Берлін» Росії вступає Англія).

Англія.

Берлін. Гегемонія на Сході.

Англія, Японія.

(На репліку «Берлін» Англії вступає Америка).

Америка.

Берлін. За посередництво

Вільний імпорт американського хліба.

(На репліку «Берлін» Америки вступає Сербія)

- Сербія.** Берлін. Скасувати мито на сербські свині.
Німеччина. (В'є в близьку, грюкотить — все стихає).
 Розбій!!
 Не злякали! Ми ждали цього.
 Англія буде наша колонія!
 (Всі дуже стукають).
- Бельгія** (перелякано). Париж! Париж! Париж! Париж!
Англія (кричить). Мобілізація флоту! Блокада побережжя!
 (Шукає бляхи).
- Росія.** Сибірські армії — рушать на Захід!
Сербія (одночасно). На озброєння, на озброєння.
 Роблю зовнішню позику.
- Франція** (одночасно). Оголошує мораторій.
 Трьохмісячний мораторій.
- Америка.** Ха-ха, ха-ха-ха, ха-ха-ха.
Німеччина. На континенті — змінимо кордони!
 Ми ждали цього!
- Англія** (бере бляху, грюкає й кричить).
 Це останнє слово?!
- (Все змовило).
- Німеччина** (покриває криком).
 Це останнє слово!!
- Англія** (кидає бляху). Сербія!!
Сербія (співає й вистукує свій національний гімн).
 «Напрей застава сляве, на бой юнашка крі
 За благор'яве, да пушка говорі»...
 (На репліку «Юнашка-крі» вступає Росія).
- Росія.** «Боже, царя храни.
 Сільний, державний»...
- (На репліку «сільний» всі Держави вступають з своїми національними гімнами, співають і вистукують. Потім гавкають і гризуться, як собаки. Світло на задньому плані гасне й переноситься на передній).

СЦЕНА ІІ-га.

(Відбувається на передньому плані перед розсувною стінкою. Джіммі хутко, напружену ходою виїзджає з візком, у якому сидять троє дітей. За ним поспішає Лізі).

- Лізі.** Джіммі, Джіммі! Дорогий мій Джіммі!
 Я-ж не вмію так швиденько бігать.
 Я вся задихалась.
 Найгірша річ для робітниці —
 Це бути жінкою пропагандиста!
- Джіммі** (вертається тою самою дорогою, що нею проїхав разом з візком. Дуже пому ніколи).
 Чого затримала мене?
 Ти знаєш, як я дуже поспішаю.
Лізі. Але-ж до мітингу зосталось ще часу ба-
 гато.
 Чи не піти-б нам краще у кінематограф?

Джіммі (як протнутий шпилькою, опанував себе й спокійно говорить).
 По-перше, Лізі, ти повинна знати:
 Приготовить до мітингу багато треба.
 Я не маю права, як соціаліст,
 На других товаришів здавати обов'язки
 свої.
 А по-друге,—Лізі, невже в такий день,
 В годину найбільшої в історії кризи,
 Хто-небудь може отак забажати —
 Йти в кінематограф. Спокійно дивиться
 Як зоря екрану скаче з вікна,
 Як когось живим з-під поїзда тягнуть?!
 Ах, Лізі, Лізі, я-ж тобі казав!..
 Я вже запізнився!

(Хапає візок і знову йде).

Лізі.

Джіммі, Джіммі! Ти не забудь...
Ти-ж не забудь... Я-ж тебе просила—
Не біжи так швидко.

Джіммі (ввесь нетерплиний, але добрий).

Ах пробач, Лізі, я почекаю,
Буду тепер бігти обережніше.
Ах, Лізі, як мені тебе жаль.
Коли-б були в нас гроші на трамвай.
Але ти повинна на мітинги ходить.
Це один з проклятих наслідків системи—
Щоб жіночок робітничої класи
Всякої можливості самовдосконалення...
Я вже запізнився!

(Пішов).

Лізі.

Джіммі, потихеньку!
Ти порозтрисаєш мені наших діток.
Що ти за батько?
Дивись, малий Джіммі вилетить з візка.

Джіммі (став).

Поганий з мене батько.
Ти не тривожся. Будь зовсім спокійна.
Думаєш — для кого я поспішаю?
Про кого думаю, коли це роблю?
Коли соціаліст дивиться на сина,
Коли він просто думає про його —
З тим більшим завзяттям він агітує!
Нехай скоріше переміниться світ,
Щоб ці опецьки страждань не зазнали,
Ні муки злidiнів, як їх батьки.
І Джіммі молодший, і Кетті рум'яна,
І зовсім маленький Джонатан Джімович

Гігінз!

Лізі, на мітинг!

(Побіг).

Лізі (біжить за ним). Джіммі! Джіммі!

СЦЕНА III-тя.

(Вбігає Станкевич, в руках несе два прапорі з держалнами, зупиняється, за ним д-р Сервіс).

Станкевич. От і прийшли. Ну й гарячий день!
Д-р Сервіс. Я прошу вас, товариш, обережніше! Обережніше, якщо можна вас просити. Так несподівано спиняючись, Ви можете розбити носа, Або синця набити на чолі.

Станкевич (здивовано). Я прошу вибачить, тов. Сервісе. Я ніколи не думав, що міг ударить вас.

(Входять: Шнайдер, — несе Червоні прапори, Джерітті — вносить драбину, Мабель Сміт — з пачкою літератури).

Д-р Сервіс. Ось вам, товариші, для мітингу залія. Я заплатив за неї з власних коштів. Тут буде нам зручно. Залля простора. Ось тут, будь ласка, покладіть тимчасом. (Показує, ті розносяться).

Удекоруємо залю, як можна краще. А де-ж тов. Гіг'їнз? (кличе) Джіммі Гіг'їнз! Невже спізнився?

М. Сміт. Шнайдер. Це проте звичайно.

Джерітті А врешті весь комітет наш тут.

Д-р Сервіс (виходить наперед сцени й дивиться у глибину). Прапор металістів — хай посередині.

(Всі поволі беруться до праці. Д-р Сервіс переходить і оглядає).

Шнайдер (зібрався лізти на драбину, спізнився, оглядається й ніби трохи сердючиться).

Де Джіммі Гіг'їнз?

Д-р Сервіс (ніби говорить промову).

Товариші, у цю неділю по містах і містечках

Пімеччини, Австрії, Бельгії, Франції, Англії, Сербії

Робітники збираються цілими мільйонами.
Не тільки мільйонами -- десятками мільйонів,

Щоб гучно підняти голос свій протесту...

Джерітті. Тов. Сервіс, ще не мітинг.

Д-р Сервіс (не слухає). Проти червоного жаху війни,

Що висить погрозою над їх головами.

(Входить Джіммі з візком, за ним Лізі. Всі заметушились).

М. Сміт. А, ось і Джіммі!

Шнайдер. Джіммі!

Станкевич. Джіммі Гіттінз!

М. Сміт. Чого це запізнилися?

Д-р Сервіс (не радий, що йому перебили промову).

Товариш Гіттінз, чого ви запізнилися?!

Джіммі (в одчаю веде жінку вбік).

Ах, Лізі, бачиш — я-ж тобі казав!

Ти так помаленьку звикла ходити.

М. Сміт. Товаришу Джіммі!

Шнайдер. Тов. Гіттінз!

(Джіммі не знає, куди йому йти).

М. Сміт. Поможіть мені розкласти літературу.

Шнайдер (задоволеним тоном)

Подайте молотка, товаришу Джіммі.

(Джіммі вагається, куди йому йти, нарешті ставиться; йти до Шнайдера і каже М. Сміт).

Джіммі. Спершу молотка — це буде скоріше.

(Джіммі подає Шнайдерові молоток).

Станкевич. Цвяшка, цвяшка.

Цвяшків більше немає? Товариш Джіммі!

Джіммі. Цвяшка? Де цвяшки? Хто мені скаже?

(Збігає по драбині вниз, засукує рукава й увесь час весело бадьоро, діловито робить все, що його просять).

Джерітті (скінчив прибивати, злазить).

Товариш Гіг'їнз,

Чи вже принесли Прапор від Інселя?

Джіммі (шукас цвяхів). Прапор від Інселя? Ось і він!

Оце Вам цвяшки, товаришу Станкевич.

(Бігаючи й переглядаючи прапор).

А прапор від Інселя... від Інселя прапор...

Шнайдер. Як-би хтось драбину мені притримав.

Вся драбина ходить. Товаришу Гіг'їнз!

Д-р Сервіс. Товаришу Гіг'їнз!

Ви не забудьте вільної хвилинки

Подзвонити по телефону електричній
станції.

Джіммі.

Від Інселя прапор?..

Тримаю драбину злазьте скоріше!..

Станкевич.

Де-ж Інсель? Де Інсель?

Джіммі (до Шнайдера). Злазьте скоріше!

Шнайдер. Легко Вам сказати!

(Вбігає д-р Норвуд).

Д-р Норвуд. Товариші! Чи все у Вас готове?

За чверть години мітинг починаєм.

(Усі кинулись жвавіше працювати).

Джіммі (кидає тримати драбину).

Де прапор подівся?

Шнайдер (кричить). Гіг'їнз!!

Джіммі (одмахується). Злазьте сами.

М. Сміт. За чверть години? (заметушилась).

Джерітті. А де-ж трибуна?

Д-р Сервіс (почув, що нема трибуни).

Товаришу Гіг'їнз, принесіть трибуну.

Джіммі (підскочив до Сервіса і наче перераховує, що він
'має не забути).

Де дівся прапор, я телефоную, принести
трибуну.

(Джіммі побіг).

Сервіс (дуже схильований і прикро вражений одвертається до Норвуда).

Товариш Гіг'їнз часом буває
Надзвичайно дивний у словах та вчинках!

Джерітті (що перебірав прапори). А ось і Іпсель!

Лізі. Доброго здоров'я, доктор Сервіс.

Д-р Сервіс. Доброго здоров'я, товаришко Гіг'їнз.

Лізі. Ви завжди буваєте з дітьми на мітингах?

Так, Джіммі цього вимагає.

Він каже, що всі робітниці повинні

Завжди бувати на мітингах.

Д-р Сервіс. Вам, певно, далеко від центру міста.

Кожного разу ходити на мітинги—це
тяжко?

Лізі. Ой далеко, сер! Ми живемо

Біля самісенької фабрики Греніча.

Д-р Сервіс. Біля самої фабрики? Ого!

Але зате зручно ходити на роботу?

Лізі. Так. Дякую, сер.

(Вбігає Джіммі з трибуною).

Джіммі. Ось і трибуна!

Станкевич. Трибуна.

Д-р Сервіс. Сюди.

Д-р Норвуд. Поставимо її поміж прапорами.

Д-р Сервіс. Товариш Гіг'їнз, ви телефонували?

Джіммі. А вже-ж (біжить до Лізі).

М. Сміт. Готова література. Листівки на роздачу.

Товариші, листівки на роздачу. Товариші!

—Давайте, давайте.

Де-хто. {—Листівки для роздачі.

{—Беріть.

Джіммі. (до Лізі). Стань з дітьми у куточку.

Тут будеш заважати.

(Лізі одіздить у куток, а потім з сцени).

СЦЕНА IV-та.

(Вбігає Форстер, Біль-Муррей, за ними робітники).

Форстер. Товариші! Ми запізнилися. Як що наш
мітинг.

Разом і з другими мав чимсь заважить
На вазі історії—то вже запізно!

? **Д-р Норвуд.** Звідкіля Ви знаєте? Кажіть ясніше.
Д-р Сервіс. З сьогодніших газет—протилежне вра-
жіння.

Станкевич. Звідкіля Ви взяли це?

М Сміт. Чому запізно?

Форстер (ва трибуні). Жахливі вісті! Їх приніс телеграф.
Оце дошіру лиши отримав.
Все місто схильоване. Всі вже
знають.

Я приніс екстрений випуск газети.
Німецьке військо вступило в Бельгію!
(Павза).

Д-р Сервіс. Війна почалась?

М. Сміт. Це не може бути!

Норвуд. Читайте голосно!

Джерітті. Голосно читайте!

Форстер. Ось.

(Світло гасне. Музика На екрані видко, як їде поїздом ешелон
війська, далі військо вступає в Бельгію. Світло запалюється.
Музика стихає).

Джіммі (після павзи). Почалася війна.

Форстер. Це ще не все. Ви слухайте далі.
Од цієї звістки Вам зробиться страшно.
Німецьких соціалістів, що проти війни
виступали...

М. Сміт. Слухайте!..

(Світло гасне. Музика. На екрані: розстріл німецьких соціалістів.
Світло запалюється. Музика стихає).

Гурт (кричить).	Ганьба!	Одночасно.
Станкевич.	Капіталістична сваволя!	
Джерітті.	Зламання конституційних законів!	
М. Сміт.	Потоптання прав демократії!	
Д-р Сервіс.	Нечуване насилля!	
Джіммі.	Нам треба протестувати!	
Станкевич.	Розстріляли соціалістів!	
М. Сміт.	Потоптання прав демократії.	
Д-р Сервіс.	Капіталістична сваволя!	Одночасно.
Джерітті.	Поламання конституційних законів!	
Форстер.	Нечуване насилля!	
	Нам треба протестувати.	
	Так, ми повинні протестувати!	Одночасно.
	Жодна з найбільш кривавих сторінок історії,	
	Не розкаже вам про злочинство,	
	Щоб могло обурювати більш ніж це,	
	Про яке ми тільки-що чули.	
Гурт (кричить).	Володарі Європи певно пошаліли	Одночасно.
Д-р Сервіс.	В своєму дикому стремлінню до влади.	
М. Сміт.	Вони накликають помсту людськості	
Джерітті.	На голови свої в золотих коронах!	
Форстер.	Ганьба їм!!	
	Це нечувано!	Одночасно.
	Так довго бути не може!	
	Цим не скінчиться!	
	В той час, як виречено смертний присуд	
Д-р Сервіс.	На цих геройів, на цих мучеників—	Одночасно.
	Вони скріпили кривавою печаткою	
	Погибелю своєї власної класи.	
	Вирвали наріжний камінь	
	З-під всього капіталістичного суспільства!	
Голоси (разом).	Я кличу до порядку. Вибрати президіум!	Одночасно.
	В порядку мітингу все обговоримо.	
	— Вибрати президіум!	
	— Товариші, до порядку!	

—Хто голова?

—Вмішається поліція.

іль Муррей (на трибуні). Яка президія? Який ще мітинг?
Коли нам хвилею братньої,
Робітничої крові бризнуто в очі?
Коли чорна тінь європейської
бури
Лягла на народи земної кулі?
Тепер всі зрозуміють.
Ця справа близько торкається
всіх.
Ніхто хай не думає, ніхто хай
не буде безпечний,
Що нас війна не зачепить, що
нас обіде.
Порядок той, що в Європі ви-
кликав бурю —
Паразитизм і експлоатація!
Вони живі і діяльні так само і
у нас.
Ті, що гроші роблять, що жи-
вуть із барішів,—
Вони подбають, щоб торгами,
суперечками
Зробити з війни Європейської
— Всесвітню війну.
Втягнути й Америку!

—Не діждуть!

— Геть!

—Ганьба!

іль Муррей. О так, ганьба!
І як це їм не вдасться, то тільки тому,
Що робітники Американські
Заздалегідь себе підготовлять.
Що знищать їх план!

Джіммі.

Так буде!

Гурт.

—Славно!

—Так буде!

—Геть експлоататорів!

—Не хочемо війни!

| Р а з о м .

Біль Муррей.

Товариші, Ви знаєте, що таке війна?

В статтях газетних, у продажній пресі,
У фарисейських, брехливих промовах ура-
патріотів

Війна — це подвиг! Війна — геройством
* звється!

I коли на війні ми бачимо скрізь...

(Світло гасне. Музика. На екрані військові позиції, вибухи набоїв,
гинуть люди. Світло запалюється. Музика стихає).

То ми всі знаємо, що цю кров
Пролито лиш на те, щоб капіталісти...

(Світло гасне. Музика. На екрані бенкет розкішного товариства
буржуазії. Світло запалюється. Музика стихає).

Коли через сварку між двома біржами
Там на війні...

(Світло гасне. Музика. На екрані: поле бою, ранені, трупи збитих.
Світло запалюється. Музика стихає).

На те лиш тільки, щоб весело жилося
Нікчемній жменці плутократів...

(Світло гасне. Музика. На екрані: п'яна компанія буржуазії в кафе-
шантані. Світло запалюється. Музика стихає).

Ми їм не віримо!

Гурт (реве) | —Не віримо їм!
| —Женітъ від себе їх!
| —Це правда!

Біль Муррей. Не ворожнеча рас, а крамарська жадність!
Скільки літ ми, соціалісти, вас остерігали.
Ви нам не довіряли. Ви вірили у те,
Що казав вам фабрикант!

Але тепер, в цей час критичний—
 Не тільки ті з вас, хто соціалісти,—
 Усі почули, усі зрозуміли,
 Що найбільш до серця промовляє горе
 Таких як ви, робітників,
 Як кров тих убитих німецьких героїв.
 І не важно вам:
 Чи німець він часом, француз, чи англієць.
 Заприсягніть на їх крові, заприсягніть усі.
 Що хай там щб, в який хто хоче час,
 Ніяка сила на землі,
 Ніяка сила пекла під землею,
 Не тягне вас у цю війну братовбійчу!
 Але до того, щоб рядити
 Живою кров'ю робітничої класи—
 Ми скажемо ім зась!!

Гурт (реве) Зась! (колосальний вибух маси, летять угору листівки;
 світло гасне, починається стукіт телеграфних апаратів).

С П Е Н А V-та.

(На передньому плані темно, на задньому блімання лімп).
 (Держави тихо телеграфують. Хто говорить, той стукає дуже).

Франція. На фронті скрута. Ми відступаєм!
 Очистили провінцій три!

(Павза на 4).

Росія. Зброї! Зброї! Організуйте скоріше!
 (Павза на 1).

Німеччина. 144 — — — 825 — — — 614
 Допомога буде!

(Павза на 3).

Бельгія. Зайніто Брюсель.

Америка. Амуніцію можу постачати.
 Тільки амуніцію!

- Росія.** Кількість?
Америка. Необмежена!
- (Всі держави телеграфують голосніше).
- Бельгія.** Замовлення!
Сербія. Замовлення!
Росія. Америка приймає.
- (Стук стихає. Павза на 2).
- Франція.** Тисяча!
- (Павза на 1)
- Сербія.** Двацять!
- (Павза на 1).
- Росія.** Триста!
- (Павза на 1, удар телеграфу)
-

С Ц Е Н А VI-та.

(Світло на задньому плані гасне. Переносяться на передній план.
На сцені д-р Сервіс, Джіммі, М. Сміт, Джерітті, Станкевич, Форстер, Шнайдер, Біль Муррей і д-р Норвуд.)

- Д-р Сервіс.** Глибоко прибитий цими звістками,
Що в останні дні в газетах ми читали,
Я пропоную Лісвільській групі
Американської робітничої партії
Послати телеграму в партійний Виконав-
чий комітет
З вимогою рішучого протесту
Проти безсоромного нападу німців на
Бельгію.
А ще дотого, я пропоную послати теле-
граму
Самому Президентові У. С. А.
З такою-ж самою вимогою.
Шнайдер. А я хотів-би зробить запитання, скромне!
Чи зверталася коли-небудь Лісвільська
група

До свого партійного виконавчого комітету
 З вимогою протестувати проти нападу на
 Ірландію?
 Чи вимагала коли-небудь партія соціа-
 лістів

Від Президента У. С. А.

Виступить в обороні Єгипту та Індії
 Проти їх напасників?!

Д-р Сервіс. Ви німець!

Шнайдер. А ви англієць!

Д-р Сервіс (опановує себе й говорить).

Я смію думати, що соціалісти
 Швидче за других повинні підняти
 Голос протесту проти того знищання
 З межинародних прав і всіх умов,
 Яке вчинив німецький кайзер
 Над безборонним бельгійським народом!
 Без всіх попереджень напасті па край!
 Взяти підступом фортеці!

Шнайдер. Невже невідомо нікому?!

Д-р Сервіс. Ви не перебиваєте!

Шнайдер. Невже невідомо, питаю,
 Що Франція перша втислася до Бельгії!
 Що ті самі бельгійські покривджені
 Вітали французів!

Д-р Сервіс. Та хіба-ж усі бельгійські фортеці
 Не були звернуті у бік Німеччини?!

Це ще не довід! Що-ж із цього?

Хіба для людини це злочин—

Знати, хто хоче напасті па неї?

Шнайдер. Хіба-ж невідомо всьому світу,

Що війну почали самі французи?

Що з аерoplанів кидали бомби
 На міста німецькі!!

Д-р Сервіс. Це неправда!

- Шнайдер.** Як?
- Д-р Сервіс.** Увесь світ вважає цю історію за казку.
Це вигадав німецький апарат пропаганди!
- Шнайдер.** Яким-же робом про це світ дізнався?
Завдяки цензурі усіх телеграм,
Оплачуваній золотом англійським?
- Д-р Сервіс** (крячить) Звідкіля ці дані?
- Шнайдер.** Це знає ввесь світ!
- Д-р Сервіс.** З німецьких джерел!
- Шнайдер.** Іменно з ваших!!
- Станкевич.** Ну, чого нам встріявати в скубню Європейську?
- Хіба ми не знаєм, що таке банкіри? Що капіталісти?!
- Хіба є для робітника яка-небудь різниця
Чи його грабують з Парижу, чи з Берліну?!
- Я дізнав цього на власній шкурі:
Я працював в обох цих містах —
І як голодав під владою Ротшильда,
Так голодав і під владою кайзера.
- Форстер.** Хай що там буде — нам робітникам
У цій війні треба бути нейтральними.
Єдина надія світу на рятунок —
Це тільки наш соціалістичний рух.
Він збереже межинародною ідею,
І світ, війною змучений,
Скерус знов на мирний шлях.
Бережіться ставати в чию-небудь оборону.
Ми не можемо знати справжнього стану
річей!
- Д-р Сервіс.** Невже так можна ставити питання?
Я ставлю інакше!
Чи буде Лісвільська група протестувати
Проти несправедливості у себе дома,
І не буде звертати жадної уваги

На паймерзеніший акт межинародної
неправедливості,
Який тільки трапляється у всесвітній істо-
рії?!

Чи буде група Лісвіля мовчати на те,
що кайзер робітників Європи поневолює?!

Шнайдер.

А король Георг?

М. Сміт.

Це не до діла поставлене питання!

Форстер.

Це загальне явище!

Станкевич.

І кайзер і французькі буржуї!

Джерітті

Це вносить неясність.

Біль Муррей.

Сто чортів!!

Я хочу познайомити всіх членів нашої
групи

З моєю думкою про тих революціонерів,
Що збираються в салонах круг столика з
кавою,

Що підлизуються шановному громадян-
ству,

Яке церков осідала.

Я дуже пильно слідкував колись

За диспутами, що провадилися довкола

Того параграфу партійної конституції,

Яким заборонялися саботаж і насилия.

І от чи не дивно, що ті самі особи,

Що так завжди стояли

За покірну стриманість,

Кому не спішно визволити класу,

Бо вони не з неї!

Чи не дивно, питую, що ті особи

Силкуються штовхнути Лісвільську групу

На оборону Британської морської могут-
ності?

Але сто чортів!

Всі одночасно

Хіба не байдуже кожному робітникові,
Чи отримає кайзер, чи не отримає, може,
Залізну дорогу в Багдад?!

Д-р Норвуд. Так чому-ж Вам тоді не вийти з партії,
Біль Муррей. Коли Вам не до смаку ця зміна в програмі?
Д-р Норвуд. Тому, що ми-волієм саботаж, аніж страйк!
Ви хочете глузуванням і всякими зачіп-
ками

Вигнати із партії своїх опонентів.
Станкевич. Товариші!

Ми так з місця не рушимо ніколи.
Нам треба відповідь дати—
Інтернаціоналісти ми, чи може ін?

Д-р Сервіс. Мені дуже важко складати цю заяву,
Але я бачу, що справи склались так,
Що я у партії зостатися не можу.
З сьогоднішнім днем я умиваю руки
І вихожу з партії соціалістів.

(виходить).

Де-хто. Д-р Сервіс!
Заждіть!

Д-р Норвуд. Що це робиться! Що це робиться!
М. Сміт. Не можна допустити, щоб розпалася
група.

Джерітті. Верніть його назад!
Форстер. Перекопайте!
Шнайдер. Тут переконування нічого не поможуть.
Він не соціаліст, він просто собі
Англійський аристократ, чи щось таке!

Д-р Норвуд (стримуючи вибух).
Ви так не кажіть! З якої речі?!
Це з вас говорить ображена національ-
ність!

Станкевич. А з цього що говорить? Що говорить з
вас?

Товариші, я ставлю ще раз це питання.
Дайте мені відповідь: чи ми інтернаціона-
лісти?

Джіммі.

Я не розумію. От я не розумію!
Що таке національність?
Що таке отчизна?
Коли я й мав яку-небудь отчизну,
То ви знаєте, товариші,
Ви знаєте... Вона нічого не зробила,
Щоб довести до мого відома цей факт!
Перше, що зробила для мене отчизна
Це передала до рук якісь негритянці.
Що мене била, годувала кашею на воді
І не давала зимою ковдри.
Моя отчизна—де фабриканти,
На яких її працюю, обливаючись потом,
У яких заробляю голодні шаги,
Які посилають поліцію бить мене касте-
тами!

М. Сміт.

Від твоєї отчизни в тебе попсувались зуби.
Вони стали чорні, як той хліб, що єси.
Від неї твої руки стали грубі, як камінь!
Ти подивись на них. Чи бач, які борозни!
А машинне масло в'їлося так глибоко,
Що піяким милом, найкращих фабрик,
За ввесь твій вік його вже не вишкребуть!

Мабель Сміт.

Ти став такий худий.

Джерітті.

Ти вічно голодний.

Біль Муррей.

Ти п'єш без цукру чай, що відгонить ме-
талом.

Форстер.

Твоя сім'я. Твій маленький Джіммі...

Джіммі (схоплюється). Я не знаю отчизни! Я проти от-
чизни!

Я не тільки інтернаціоналіст —

Я протинаціоналіст.
Я отчизни не люблю.

(Павза).

Біль Муррей (до Шнайдера).

Чи ви зацікавлені як-небудь в тому,
Щоб посылати в Англію бавовну?

Мабель Сміт (до Форстера).

Чи ви зацікавлені як-небудь в тому,
Щоб посылати в Англію м'ясо?

Шнайдер.

Ні, не зацікавлений!

Форстер.

Я проти цього!

Джіммі.

Кожний робітник був-би щасливий,
Коли-б міг дістати по шматочку м'яса
Хоч два рази на тиждень!

Шнайдер

А коли-б ті панове, що готують м'ясо,
Не мали змоги вивозить його за-границю...

Мабель Сміт.

То їм прийшлось-би продавати його тут
Так дешево, що і робітник зміг-би його їсти!

Біль Муррей.

Ще важніше те, що, відправляючи
Продукти і крам за море в Европу,
Америка тільки годує війну!

Джіммі.

Не давайте їй їсти, хай війна здохне!

Станкевич.

Моріть війну голodom!

Форстер.

Годуйте Америку!

Джерітті.

Це клич бойовий!

Шнайдер.

Це клич для агітації!

Джіммі.

Гей ти, війна,

Гей ви, роззвірле кубло імперіалістів!

Ми оголосуємо війну війні.

Ми агітуємо: не дать вам хліба,

Не дать вам м'яса, не дать вам сукна,

Не дать вам нічого,

Щоб ти з голоду вмерла — війна!

(Світло гасне. Музика. На екрані: фабрикант Ласі Греніч показує плакат з написом. Партийці читають).

«Америка
Взялася постачати
Амуніцію
Для держав європейських.
Виробляйте набої.»

Група. Набої!!
Джіммі. Як?

(Світло запалюється. Музика стихає).

Група.	Як? Що таке?
Форстер.	На заводі Греніча?..
Станкевич.	На нашому заводі?..
Біль Муррей.	Ми будемо виробляти?.. Своїми власними руками?..
Всі.	Набої!?
Шнайдер.	Хм!
Джіммі.	Я... я... я буду...

(Біжить на восьмий вільний поміст на задньому плані і телеграфує).

Я буду страйкувати!
Страйкувати!!

З а в і с а.

ДІЯ ІІ-га.

СЦЕНА 1-ша.

(Лісвільська група і робітники—на передньому плані)

Джіммі (до робітника).

Вісім годин праці, вісім на розвагу,
А вісім годин дати на сон
Кожному робітникові.

1-ий робітник. Кожному робітникові.

Джіммі. Щоб надбавили платню усім.
Двацять п'ять центів, хіба це платня?!
Хіба це платня, я тебе читаю?

1-ий робітник. Я й сам це знаю. Хіба це платня!

Мабель Сміт (до другого робітника).

Як ти живеш? Що ти єси?
Яка страва годує твою сім'ю?
Хіба дорожнеча не настала?

2-ий робітник. Ой, настала!

Мабель Сміт. Чи хто з вас спочиває так, як треба?
Чи виспавесь ты на своєму віку?
Чи так ти живеш, як людина?

2-ий робітник. Як людина — ні, я це знаю й сам!

Джіммі (до 1-шої робітниці).

Яка твоя справа у цій війні?
Ти маеш робити гарматні набої,
Що будуть вбивати таких, як і ти.

Мабель Сміт (до другої робітниці).

Своєю працею ти маєш вбивати
Таких самих, як ти, робітників.
Сліпе знаряддя в чужих руках!

1-ша робітниця. Сліпе знаряддя!

2-га робітниця. В чужих руках!

Мабель Сміт. І хоч не спинимо цим,

Що від праці відмовимось,
Всесвітньої пожежі...

Джіммі.   Хоч вони сьогодні ще дужчі за нас,
                         Хоч порізnenі ми...

1-ший робітник } (разом).
1-ша робітниця }

Ми заважати їм будем
У їхній злочинній роботі.

2-ий робітник } (разом).
2-га робітниця }

Ми загальмуємо їх колеса швидкі.

Джіммі } (разом). Спільно!
Джерітті }

Мабель Сміт } (разом). Змовившись!
Станкевич }

Форстер.   Міцними лавами, об'єднавши руки!

2-ий робітник } (разом). Всі за одного!
2-га робітниця }

1-ий робітник } (разом). Один за всіх!
1-ша робітниця }

Всі четверо.   Ніхто не зрадить!

Біль Муррей.   Хай живе страйк! Хай живе саботаж!
Коли-б ви не були такі ще боязливі —
Я-б вам розказав, я-б вам порадив —
Насипати піску в машинні колеса.
Вбивати гвіздки мідяні в фруктові дерева.
Хай живе страйк. Хай живе саботаж.
Всяка зброя добра, щоб ворога бити!

Гурт.   Всяка зброя добра, щоб ворога бити!
 1-ий робітник |
 1-ша робітниця | (разом). Усі хай згодяться.
 2-ий робітник |
 2-га робітниця | (разом). Хай дадуть відповідь.
 Всі.   Згода на страйк!
 Д-р Норвуд.   На страйк.
 Джіммі.   Стоп, а Генрі Дубб?
 Гурт.   Усі мусять спільно!
 Уб'єм, як хто зрадить!
 А Генрі Дубб! А Генрі Дубб!
 Джіммі.   Генрі Дубб, як ти?

(Осторонь стоїть три робітники „Генрі Дубб“).

Генрі Дубб. Джіммі. Генрі Дубб. Гурт. Мабель Сміт. Генрі Дубб. Гурт. Біль Муррей. Генрі Дубб. Гурт (разом).	<div style="display: inline-block; vertical-align: top;"> Я Генрі Дубб. Як ти Генрі Дубб? Чи будеш з нами разом страйкувати? Мені фабрикант казав... Ніколи не вірити... Політикаам! Он як! Хіба ти живеш краще, як всі останні? Хіба у тебе біль не така, як у других? Фабрикант мені казав... Політиканів... Не слухати ніколи! Страйколоми. Одумайтесь ви, одумайтесь ще раз. Питаємо в-останнє. Фабрикант... Казав... Політиканів... Мерзота! Бий! </div>
--	--

Вигнати їх!
Падло!

(Група робітників кидається на „Генрі Дубба“, разом з цим).

Станкевич. Що нам нікчемна жменька страйколомів!
Не звертати уваги! Не йдемо на фабрику!
Гурт (разом). Не йдемо!
За-ба-стов-ка!

СЦЕНА 2-га.

(Вбігає Ласі Греніч і д-р Сервіс).

Ласі Греніч. Чому фабрика стойть, що за непорядки!
Ви знаєте, ви, неосвічена орда,
Скільки страт і шкоди
Кожна година вашого спізнення
Нам приносить?!

Гурт (глухо). Так.
Умгу.
Е-е!
О-о!

Ласі Греніч. Що це? Бунт? Що це — якась змова?
Ви найнялися — і маєте працювати.
А коли вам не до вподоби,
То марш із фабрики!!

Гурт. О-го.
Дивись!
Ти помовчи там!

Ласі Греніч. Ви слухаетесь бунтівників. Ми їх роз-
шукаємо.
У нас із ними короткий буде суд.

Гурт (перебиває). Це ще побачимо!
Не важтеся!
Ми ще постоїмо!

Ласі Греніч. Ніколи на службу назад не приймемо.
З вовчим пустим білетом.

Гурт (дужче). Це ще побачимо!
Не важтеся!
Ми ще постоїмо!

Ласі Греніч. І всім непокірним об'явим локаут.

Гурт (ще дужче). Це ще побачимо!
Не важтеся!
Ми ще постоїмо!

Ласі Греніч. Фабрика сьогодні пускається в хід.
Ви нас не зликаєте.
Між вами самими єдності немає.
Ви бидло!

Гурт (реве). Брехня!
Це неправда!
Постоїмо за себе!
Один за всіх, всі за одного!

Ласі Греніч. А Генрі Дубб?

Генрі Дубб (тroe разом). Ні.

1-ша група робітників (до „Генрі Дубба“).
Геть звідси.
Наволоч!
Побити вас!

2-га група робітників. Ми розтрощимо фабрику!

Ми спалимо завод!

Розбийте йому мізгівницю!

Ласі Греніч. А! Ви погрожуєте насиллям.

Д-р Сервіс (стремує його).

Стривайте, містер Ласі Греніч.
Ще може спокійно розважемо справу.
Товариші мої! Послухайте мене.
Я соціаліст не з сьогоднішнього дня.
Це вам відомо. Я цьому довід дав!

Гурт. Ха-ха-ха!

Д-р Сервіс. Ви піддаєтесь на будочку бунтівників.
Німецьких шпіонів ви навчилися слухати.

Ви сами не знаєте, яку страшенну шкоду
 Ви робите тій ідеї справедливості,
 За яку ми з вами увесь вік боролися!
 Ха-ха-ха-ха!

Гурт.
Д-р Сервіс.

Там на полях Бельгії ваша забастовка —
 Одбивається тисячами французьких трупів.
 У ваших руках доля всіх народів.
 Невже так жорстоко ви скористуєтесь
 Своєю владою?!

Гурт.
Д-р Сервіс (спантеличений).

Що це таке? Чого ви смієтесь?
 Хіба я вам не товариш? Не соціаліст?!
 Не друг робітників?! Скажи-ж, ти, Генрі
 Дубб!

Генрі Дубб (трое разом. Кричить).
 Так!

Гурт (кидається з криком до Генрі Дубба й збиває їх з ніг).

Мерзота!
 Наволоч!
 Геть звідси!

(Друга частина гурту з ревом кидається на д-ра Сервіса
 та Ласі Греніча).

Бий його!
 Падлюка!
 Підлизень!
 Бий фабриканта!
 Беріться за фабрику!

Д-р Сервіс. А, ви погрожуєте насиллям!

(Д-р Сервіс і Ласі Греніч подаються назад до стіни,
 стіна розсовується й з'являється поліція. Гурт затихає. Павза).

Ласі Греніч. Ви замовкли? Не передбачали такого
 кінця?

А це вам кінець. Це кінець усім страйкам.
 Ми справдимо все, що я вам обіцяла!

Д-р Сервіс. Я перестерігав вас, я вас просив
Не грайтесь з вогнем у небезпечний час.
Що-ж тепер буде?

Ласі Греніч. Робітникам рощот і вовчий білет.
Хто на роботу сьогодні ще не стане—
Цей піде в Америці роботи не знайде.
А решті ми за- для науки зменшимо
платню

I на годину збільшимо робочий день!
Хто стає на роботу?

Генрі Дубб. Я...
Я...
Я...

(Серед робітників рух. Пересовують трибуну).

Джерітті (вискакує на трибуну).

Товариші, спокійно!
Я закликаю вас до спокою.
Ніяка поліція на землі американській
Не мала і не матиме ніколи права
Забороняти вільним громадянам
Мирно обмірковувати свої справи!

Сержант. Я прошу вас припинити всю цю історію.
Джерітті. Припинить? Що ви цим хочете сказати?
Сержант. Більш ми не допустимо пікних промов
Під час страйку.

Джерітті. Хто це сказав?
Сержант. Такий наказ від нашого начальства!
Джерітті. Але-ж ми маємо право?
Сержант. Це право скасоване. Припиніть розмови.
Джерітті. Це акт насилля!
Сержант. Вам з нами нічого заводить суперечки.
Джерітті. Але-ж ми в праві бути тут?
Сержант. Забудьте про це, мій любий.
Джерітті. Товариші. Ми здійснююмо тут
Свої права, як американські громадяни,

Ми провадимо мирний, політичний мітинг.
Ми не вчинили насилля і не зробили-б
його,

Ми знаємо свої права і будемо...

Сержант. Злізайте геть.
Джерітті. Громадяни...

(Поліція ариває Джерітті з трибуни).

I-ий Поліцай. Чи ви замовкнете нарешті?!

Джерітті. Я маю право!

Сержант. Ви арештовані!

Станкевич (на трибуні). Робітники.

Ми тут зібрались

Для боротьби за наше право.

Сержант. Ви арештовані.

(Поліція забирає Станкевича.)

М. Сміт (на трибуні). Товариші-робітники,
Це Америка, чи Росія?!

Сержант. Доволі, добродійко!

М. Сміт. Я маю право говорити і буду говорити!

Сержант. Нам не хотілось-би, добродійко,
Вас арештовувати.

М. Сміт. Ви мусите мені дати говорити!

Сержант. На жаль, добродійко, такий наказ.

Ви арештовані.

(Поліція забирає Мабель Сміт).

Б. Муррей (на трибуні). Що ми—раби?! Що ми—собаки?!

Ми приковані ланцюгом до своєї
роботи,
Не сміємо навіть пари з уст пустити в свою оборону.

Сержант. Ви арештовані.

Б. Муррей (не звертаючи уваги). Каторжною працею ми збираємо мільйони,
Щоб цей ситий Ласі Греніч

Міг женитися з хористками
Й розводитися з ними?!

Л. Греніч (до поліцайв). Збийте його з ніг.
Заткніть йому нельку!

Б. Муррей. Або красти жінок у чужих чоловіків.
На це йде наша кривава праця?

Сержант. Замовкніть!

Б. Муррей. Кривава праця!

Сержант. Бій!! (Поліція б'є Б. Муррея, той падає.
Павза).

Джіммі (кричить). Біль!

(Світло на передньому плані гасне. Держави починають тихо телеграфувати. Робітники і поліція зникають. Світло на задньому плані. Павза на 10).

СЦЕНА III-тя.

Росія. Російська армія розбита в пень.
Ми відступаємо, відступаємо, відступаємо.
(Павза на 3).

Бельгія. Під Суасоном програно битву.

Франція. На Марні відступ.

(Павза на 1).

Сербія, Росія. Потрібна допомога Америки.

(Павза на 2).

Франція і Бельгія. Потрібна допомога Америки.

(Павза на 2).

Росія. Нью-Йорк!

(Павза на 2).

Всі Держави. Нью-Йорк!

СЦЕНА IV-та.

(Світло на задньому плані гасне, переноситься на передній.
Довгий стук. Джіммі виходить на сцену, протираючи очі.
Стукають ще раз).

Джіммі (занепокоєно питає). Хто там?

Голос Ласі Греніча. Алло!

Джіммі. Хто це там стукає в таку пізню пору?

Л. Греніч (стукаючи). Ей, слухайте ви.

Чи немає у вас коня і упряжи?

Джіммі. Коня та упряжи?

Де вони візьмуться у мене!

А хто це там стукає в таку пізню пору?

Л. Греніч. Відчиніть, не будемо-ж ми тут

На дощі стояти.

(Джіммі хвилину думає, потім іде й відчиняє. Входять Ласі Греніч та Елен).

Л. Греніч. Ви довго примушуєте чекати себе,
Сто чортів! Дощ ллє, як із відра.
У нас перевернувсь автомобіль в канаву.
Чи немає у вас коня, щоб витягти його?

(Джіммі ввесь час боком відходить, здивовано щось роапізнаючи).

Джіммі (в тому-ж стані). Немає в мене коней.

Л. Греніч. А де-небудь близько не найдеться?

Джіммі. В сусіднього фермера.

Л. Греніч. Далеко звідсіля?

Джіммі. Верстви з півтори.

Л. Греніч. А, чорт!

Елен. Ми підемо туди.

Л. Греніч. Ні, що ви, Елен. Ви-ж вся промокла.

Ви застудитеся ще. Я цього не дозволю.

(Енергійно). Ей, ви там, як вас!

Ви дозволите нам трошки перегрітися у
vas.

Ми вам заплатимо як слід.

Джіммі (пішав Л. Греніча). Ах!

Елен. Ласі, не затримуйтесь за-ради цього.

Хай швидче направлять мотор,
Або-ж здобудьте другого.

Л. Греніч. Але-ж дурниця, Елен! Я вас не пущу.
Ви мусите зогрітись. Ми ще встигнемо.

(До Джіммі).

Ну, чого ви стоїте, розявивши рота?
Всю піч ви думаете так стояти?
Нагрійте цій дамі гарячого чаю,
Вам буде заплачено.

(Джіммі йде в напрямку з сцени).

Греніч (До Елен). Роздягніться, Елен. Хай висохне одяг.

Що там на нього звертати увагу.

Елен. Ласі, я боюсь. Ми краще поспішаймо.
Знайдіть якогось способу, щоб знову пустити мотор.

Я боюсь, Ласі. Поль міг дізнатись.
Він може за пами навздогін женеться.
Він такий ревнивий, мій чоловік.

Л. Греніч. Але-ж дурниця! От таке! Дурниця!
Цілком ви без потреби мучите себе.
Такого-ж не було, нема й не буде.
Будьте розумненькі. Скидайте одягу.

(В цей час входить Лізі).

Лізі (зляканим, заспаним голосом). Що тут за гамір?

Джіммі (до неї). Тсс...

Л. Греніч. Оце скидайте. Принаїмні це.

Джіммі (до Лізі). Чого ти встала?

Л. Греніч. Оце ми де-небудь розвісимо сушитись.
І коли-б ще розвести тут вогонь...

Джіммі (до Лізі тихо). Тут Ласі Греніч.

Лізі (з максимальним здивуванням). Син фабриканта?!

Л. Греніч.

А вас я одягну в своє пальто.
Ви скоро зогрітесь.

Джіммі.

Приготуй чаю. (Ліз і пішла).

Л. Греніч.

Ей ви, земляче. Ходіть-но ви сюди.

От що: мені треба, щоб ви
Помогли мені зібрати парод.

Тільки, будь ласка, не балакайте багато.
Не мовте ані слова про те,
Хто їхав в автомобілі.

Я вам заплачу. Швиденько!

Зберіть якож мога більш сусідів.

(Джіммі відступає назад і виходить).

Ну от і чудесно. Зараз все залагодиться.
Прийде багацько людей. Ви присядьте,
Елен.

Витягнуть мотор, і ніхто не буде знати,
Коли це трашилось і як це вийшло.—
Дайте свої ручки, хай я розігрію.—
Що вилетіла пара вільних птахів...

Елен.

Я боюсь, Ласі. Я боюся.

Я не можу спокійно всидіти на місці.

Мені вчувається шум його автомобіля.

Він такий жорстокий. Він мені заприсяг-
нув,

Що як піймає нас разом...

Яка ви полохлива! І зовсім надаремно.

Я вас запевняю він нічого не знає.

Він мусів виїхати до Нью-Йорку.

Елен (з надією). Могло щось трапитись.

Л. Греніч. Не трапилось нічого.

(Греніч веде Елен до трибуни, що править за отоманку і
говорить жагуче):

Елен, Елен! Чого нам боятись?

Коли що буде — ми втечимо далі.

Ми купимо яхту, попливем на південь.
 Я збудую вам палац над берегом моря.
 Акції наших фабрик йдуть угору.
 Я всемогутній дати вам щастя.

(Під час останніх його слів розгортається поволі екран).

Елен. Ласі! (Цілуються. Стас темно. Музика. На екрані окопи, вибух фугасту, вояка падає мертвий. Музика вривається. Світло).

Елен. Ні, я не хочу. Це занадто поетично!
 Я не пізнаю вас, Ласі, у цих словах.
 Так міг-би сказати шкільний учитель,
 Закоханий студент. Ах, Ласі (розкішно потягається).

Мені так сумно у цьому Лісвілі.
 Містечкові лорди і комерсанти...
 Я марю—ми поїдемо у велике місто.
 В Лондон, чи Париж.

Л. Греніч. Там тепер війна.

Елен. Ну, нехай в Нью-Йорк,
 Або ні, там Поль.
 Ну, нехай в Чикаго.

Л. Греніч (дуже палко).

Скрізь, скрізь поїдем, куди забажаеш.
 Хіба твої губи не такі-ж гарячі
 Будуть у Чикаго, як у Нью-Йорку?
 А твої руки не такі-ж м'які
 В каюті яхти, чи в купе вагону,
 (все більш напітуючи)

Чи в номері Чиказького готелю?
 Чи навіть тут?!

Елен (пручається). Ласі, ви розум тратите!

Л. Греніч. Я всемогутній в золоті, Елен.

Я вас обсиплю усім багацтвом Америки.

Елен. Ласі!!

(Обійми, стас темно. Музика. На екрані бомбардування робітничого кварталу міста. Біжать перелікані люди. Валяться будинки.

Світло. Вбігає Джіммі. Бачить обійми, оставшів).

Елен (переликана). Ласі, Ви чуєте тудок автомобіля?
 Л. Греніч. Це Вам здалося.

(повертається і бачить Джіммі. Непевно).

Чого вам? Ах, це ви!
 Ну, що ви? Добули людей?
 Скільки їх?

Джіммі (зовсім рішучий). Я не ходив по них.
 Я не привів нікого!

Л. Греніч. Ви збожеволіли! Я-ж вам казав.

Джіммі (стиснув кулаки). Хто ця дама?

Л. Греніч. Що ви хочете сказати?

Джіммі. Я хочу спитати. Вона ваша жінка,
 Чи може це жінка другого мушчини?

Л. Греніч. Що? Ах ви париш...!

Джіммі (відступив два кроки назад).

Я знаю вас, м-р Греніч!
 І знаю що ви робите.
 А з другого боку, не завадило-б знати і вам,
 Що ви нікого не обдурите!

Греніч. А якого черта вам до цього?

Елен. Ласі! Ходім звідсіль.

Л. Греніч. Страйвайте.

Слухайте, мій любий, у вас є нагода
 Заробити сьогодні цілу купу грошей.

Джіммі. Мені не треба ваших грошей,
 Я не доторкнусь до ваших брудних грошей.
 Які ви отримуєте, вбиваючи людей!

Л. Греніч. Боже мій (увалим голосом).

Що ви маєте проти мене!

Джіммі. Що я маю? Я працював на вашому заводі.
 Я страйк почав був за свої права,
 А ви мене лаяли, як собаку,
 Послали за поліцаями,
 Наказали мене арештувати.

А вони розбили голову нещасному Білю
Так що він помер.

І посадили мене в тюрму.

Хоч я нічого не вчинив!

Греніч. Ах, он воно що!

Джіммі. Так, он що воно!

Але я не звернув-би на це уваги,
Коли-б це не сталося заради набоїв,
Які ви робите, щоб убивати
Людей по всій Європі.

Ви розтринькуєте гроші на те,
Щоб розпинати з хористками шампанське,
Щоб чужих жінок красти у чоловіків...

Греніч (осатанілій). Ах ти!..

(Кидається на Джіммі. Джіммі кинувся тікати. Стук у розсувну стінку. Джіммі зупинився).

Елен. Ласі!

Джіммі. Хто це може бути?
Я піду відчинити.

Греніч. Ні.

Голос Поля. Ей, хто там відчиніть!

Елен (тихо). Ах!

Джіммі (айде до дверей). Чого вам треба?

Греніч (кидається до Джіммі і збиває його з ніг).

Мовчіть, ні слова!

Поль. Чи не знаєте ви, чий це автомобіль,
Що лежить у канаві?

Джіммі (пручастіє). Пустіть, пустіть!

Греніч. Не смійте!

Поль. Чи не бачили ви тих, хто в ньому їхав?
Це був кавалер, а з ним молода дама.

Джіммі (тихо). Пустіть!

Греніч (тихо). Елен! Іншого шукайте ходу,
Тут десь мусить бути.

Я тимчасом звяжу цього негідника.
 Тоді хай стукають хоч до самого ранку.
Поль. Чи відчините ви? (стук).
Елен. Ласі, я не знаю (панічний страх).
Греніч. Ідіть у ці двері.

(В цей час Джіммі і виризається, кидається до дверей і відчиняє, вскакує Поль і з ним чотири помічники).

Елен (кричить). Ах!
Поль. Ах, вибачайте.
Греніч. Поль, я готов дати відповідь
 За всії свої вчинки.
 Ти знаєш, де шукати мене.
Поль. Не треба. Ми сами собі візьмемо
 Сатисфакції, якої схочемо!
Елен. Поль, що ти хочеш зробити?
Поль. Будь ласка, без істерик.
Елен. Відповідай!
Поль. Будь спокійна. Я не уб'ю його,
 Але зате провчу
 Раз на завжди!
Елен. Він не винен, Поль.
 Тут все винна я.
 Ради Христа, я збожеволію.
Поль (разом з нею). Мене ти не вблагаєш.
Елен. Я з ним сама втікла.
Поль. І гаразд!
 Я його так припечатаю,
 Що ні одна заміжня жінка,
 Ніколи більше з ним тікати не буде!
Л. Греніч. Що?!

Поль, ти сатана, я уб'ю тебе за це!
Поль. Будь ласка. Будь ласка. Це мене мало-
 турбус.
 Але спершу я хочу зробити цю штуку,
 Раніше ніж умерти. Беріть його.

Л. Греніч. Не смійте!
 Поль. Джо! Одведи її в автомобіль і тримай там.
 Не дозволяй закликати на поміч.
 А як хто-небудь проходитиме мимо,
 Примусь її мовчати. Заткни її рота рукою.
 Елен.
 Поль. Поль!
 Заберіть її!

(Джо виносить Елен).

Л. Греніч. Пустіть мене (виривається, його схоплюють і
 тримають).

Поль (до Джіммі і Лізі). Добрі люди,
 Нам треба вашої кімнати
 На півгодини, не більше.
 Ми вам за це гарно заплатимо.
 Заплатимо стільки, що вам вистарчить
 Цілий купити будинок, як цього схочете.

Джіммі. (заникаючись) Що ви хочете зробити?

Поль. Те, що я сказав.

Джіммі. Що ви хочете зробити?

(На знак Поля—помічники виносять Ласі Греніча).

Поль. Після того ми поїдемо. Зрозуміте,
 Що вам абсолютно нічого турбуватися.
 Ми залишимо пацієнта тут.
 І як тільки доберемося до телефону,
 То сповістимо лікарню і попросимо
 Прислати карету „негайної допомоги“.
 А там все, що вам прийдеться робить
 Це ждати, не турбуватись, і що найбільше
 Дать йому води, якщо він забажає.
 Про це-ж, що було тут—кажіть усім,
 Що нічого не бачили і нічого не знаєте.
 Мені дуже прикро, що вас потурбував.

(Поль вийшов. Джіммі і Лізі оставили).

Лізі.   Боже мій, боже!
                          Що вони хочуть робити?!
                          (Джіммі мовчить).

Нам треба їх спинити,
Нам треба стати на поміч.

Джіммі (скорчився). Лізі!!

(Павза на 2. Світло на передньому плані гасне. Починається голосне телеграфування Держав. Усі кричать одночасно. Лізі і Джіммі зникають).

СЦЕНА 5-ТА.

Росія. Вони нас б'ють з правого флангу,
Вони нас витиснули з Польщі.
Ми тратимо в Галичині позиції.

Англія. Мене заріжуть їхні підводні човни.
Вони мені прорвали блокаду.

Вони мені прорвали блокаду.

Франція. Дві армії в мене розбито.
Все Сен-Луї в інваліді.

Вся Сена в крови.
Всю башни крушут. Париж

Бельгія. Вони бомбардують Париж.
Мосії території лишилося чотири
километри.

Я благаю рятувку.

Сербія. Ви мене втигли в це становище.

Теперь рятуйте меня,

Я не маю виходу.

Америка. Чого ви всі так страшно репетуєте.

І-ж вам допомагаю стільки, скільки
можу.

Певже ви безсилі витримати натиск?

(Крик обривається. Павза на 1).

Росія. Вони нас витиснули з Польщі

Англія. Мені заріжуть їхні підводні човни!

Бельгія. Я благаю рятунку!

О Д Н О Ч А О Н О

- Франція.**   Вони бомбардують Париж!
Сербія.   Рятунку, рятунку!
- (Павза на 3).
- Росія.**   Чому Нью-Йорк так зволікає з відповіддю?
 Я телеграфую ще раз.
 Нью-Йорк, Нью-Йорк. А-ме-ри-ка!
- (На друге „Нью-Йорк“ встуває).
- Франція.**   Америка, Америка! Дядя Сам!
- (На „Америка“ Росії встуває).
- Бельгія.**   Вашингтон. Сенат. Біржа американська!
- (На „Сенат“ Бельгії встуває).
- Сербія-Англія.** Америка. Сенат. Біржа. Нью-Йорк!
- (На „Сенат“ Англії встуває).
- Росія.**   Даю в залізницю. Поможіть!
- (Все обривається. Чути тільки тихий стук телеграфу. Світло на задньому плані гасне. Переноситься на передній).
- Станкевич** (заглядає з-поза розсувної стінки).
Джіммі.   Джіммі. Джіммі. Джіммі Гіт'гінз!
- (Джіммі вилазить з-під високого помосту, що ліворуч актора).
- Джіммі.**   Станкевич! Станкевич?!
- Станкевич.**   Тсс...
- Джіммі** (тихіше). Вас також вигнали з заводу?
- Станкевич.**   Всіх погнали. Всіх!
 І брата Мабель Сміт,
 Прогнали Джерітті,
 І навіть товстого Шнайдера
 Викинули з служби.
- Джіммі.**   Усіх партійців?
- Станкевич.**   У весь неспокійний елемент!
- (Держави, що весь час тихо телеграфували, вибухають криком і голосним телеграфуванням).

Одна група. Ми не згодні!

Друга група. Це невигідні умови!

В с і (до Америки). Це у вашім власнім інтересі!

Америка (чеканно). Ви згодьтесь, я не можу занадто рискувати.

Віддаїте мені віллив на Тихому океані,
Крім того...

Держави. { Це забагато!

(разом) { Ми стільки не можемо!
Уступіть дещо!

(Крик обривається. Чути тільки тихе телеграфування).

Джерітті (заглядає з другого боку розсувної стінки).

Тут соціалісти?

Джіммі і Станкевич. (одночасно). Тут, Джерітті!

Джерітті. Ми наче побита собака.

Заткнули нам роти, пов'язали руки!

Ви скиглите також?

Станкевич. Нас заганяють під землю на довгий час.

Джіммі. Я здатися не можу.

Джерітті. Ніхто не здасться,
Хоч тепер буде багато важче.
Поліцейські лещата здавлять нас ще дужче.

Війна бере Америку за горло.

Джіммі і Станкевич. Що?

Джерітті. Може в цю хвилину кидають жереб.

М. Сміт (входить). Джерітті. Гіттінз. Товариш Станкевич!
Несу вам звістки, що пахнуть кров'ю.

Станкевич, Джерітті. Ми знаєм.

Джіммі. Уже.

М. Сміт. На випадок втягнення Америки в війну
Буде оголошено військовий примус для всіх.

Джерітті. Для всіх?
Джімі. Примус?
Станкевич. Військовий примус!

(На передньому плані світло гасне. Переносяться на задній).
 (Павза на раз. Телеграф вдаряє.

Держави. Згожуємось.
 А-а-а-а.
 Швидче.
Всі. Тільки швидче.
Америка (спокійно). Тоді й я згодна.

(Всі держави застукали і радісно одночасно закричали):

Англія. Я аплодирую вам, Америко, через Океан.
(На „аплодирую“ вступає)
Бельгія. Вітаю всіх союзників.
 Мету досягнено. Досягнено мету!
Росія. Тепер ще натиск, вже останній,
 І мої війська вступають в Берлін.
Америка. Що я обіцяв, я того дотримаю.
 Ол-райт, можете бути спокійним.

(Одночасно з цими вигуками вбігає на сцену робітничий гурт.
 Світло на задньому плані гасне. Переносяться на передній).

Гурт (разом). Всім тривожним звісткам є потвердження.
 Нам не брехали.
 Своєго сина я не віддам на різню.
 Хто сміє в мене його відібрati?
 Хай попробують мене примусить битися,
 Нехай попробують.
 Я записуюсь у добровільну армію.
 Хто піде зо мною?
 Війна нас до рук кривавих прибрала.
 Хто одрубає їй пальці?
 Упрайтесь руками, відбивайтесь ногами.
 Я боюся, я боюся!

Робітниця. Мій син, моя кров, не віддам його ні кому.
Мене беріть, ведіть на страту.

1-ший Робітник. Мені двадцять років, я почав тільки
жити.

В кого зніметься рука порвать мое життя?

2-ий Робітник. На кого маю здати дрібноту свою,
Коли мене вирвуть з моєї сім'ї?

Гурт (разом). Нам не брехали.

Не віддам свого сина.

Хай примусить мене битись.

Я записуюсь в армію.

Війна нас прибрала до рук.

Упрайтесь руками.

(На високому помості, що ліворуч від актора, з'являється Президент Вільсон і два полісмені).

СЦЕНА VI-та.

Вільсон. За демократію (все стихає).
За демократію всесвітню
Здіймає Америка прапор війни.
Стенографісти пишіть пильно
Протокол моєї промови.
Телеграфісти, передавайте її
Усім станціям земної кулі.

(Телеграф тихо стукає).

Німецький гідрі Імперіалістичний
Ми мусимо вирвати кровожадні пазурі.
Ми вічний мир принесемо на господній
шиві.

І союз мирних демократичних громадянств
Утворимо, як вільну лігу всіх націй.
Справедливість принесем усім слабим, та
поневоленим

І коли-б навіть це було у божій волі,
Щоб прийшов речінець багачам зректися
Своїх маєтків на користь убогих—
Ми на все підемо—після війни.

Гурт (разом). Ах яка радість!
Висока ідея!
Це може бути.
Не вірте солодким словам.
Вільсон. Ви допоможіть нам тільки задавити кай-
зера.

Вся ця війна, за справедливість,
За правду, за братерство й таке інше.

Станкевич. За правду.
Джіммі. Справедливість.
Джерітті, М. Сміт. За Нью-Йоркську біржу.
Ці четверо і ще двоє. Хто піде їм служить?
Хто покладе голови?
Ці шестеро і ще двоє. Хто в жертву принесе свою ногу
чи руку?

Гурт. Давайте відповідь за своїх дітей.
Давайте відповідь перед історією.
Не слухайте їх.
Не піддавайтесь їм.
Погибелъ на них.
Ламають закон.
Так.
Геть!

Обидва полісмени (кричать). Раз!

(Частина чоловіків завмерла у мунітровій позі).

М. Сміт. Що це значить?
Частина гурту. Що це означає?
Полісмени. Два!
(Частина чоловіків робить крок).
Вільсон. Закон, ухвалений сенатом:
Примус військовий—рівний для всіх.

Полісмени.
Вільсон.

Раз. Два.

Нам так зробити хочеться для справедливости.

Полісмени.
Вільсон.

Раз. Два.

Для неї ми готові на всякі несподіванки:
Пишіть, стенографісти, пишіть цей протокол.

Ми правою рукою сімо добро
З Нью-Йорку до Кавказу.

(Всі держави стукотять і кричать).

Держави.
Вільсон.

Мільйон убитих!

Мільйон убитих. Пишіть, стенографісти.
Ми правою рукою несем всім правду.

(Всі держави стукотять і кричать).

Держави.
Вільсон.

Скрізь епідемії!

Епідемії скрізь. Пишіть, записуйте,
А лівою рукою тут у нас для тих,
Що стиха лиха нам бажають—
Війна. Стережіться!.. Пишіть, стенографісти.

Своєю лівою рукою...
Хай живе справедливість.

(Стає темно. Вільсон і полісмени зникають. Розгортається екран.
Музика. На екрані: вибух на заводі набоїв. Світло. Музика стихає).

СЦЕНА VII-ма.

Гурт.

Це десь недалеко.

Чи не порохівня?

Ні, це швидче на фабриці набоїв.

Це в тій стороні.

Джіммі.   А!

(Стає темно. Музика. На екрані вулиця робітничого кварталу.
Потім хата Джіммі. Світло западається. Музика стихає).

Джіммі.   Слухайте, хлопці, мені треба піти туди.

(Стає темно. Музика. На екрані дружина Джіммі Лізі грається з дітьми. Світло запалоється. Музика стихає).

Джіммі (кричить) Пустіть мене! (Вбегає Джіммі).

Гурт.   Чого він кричав?

Він там живе.

Де?

Там.

Біля фабрики набоїв.

(Стає темно. Музика. На екрані Джіммі біжить по тій-же вулиці до своєї хати. За ріжком бачить руїни фабрики. Жахається, біжить далі. Замість своєї хати і сім'ї знаходить глибоку яму. На екрані обличчя Джіммі в страшній розпушці. Екран гасне. Світло запалоється. Музика стихає. На сцені нікого нема. Вбегає Джіммі).

Джіммі (страшним криком). Проклята війна! Проклятий капітал!

Я не хочу жити.

З а в і с а.

ДІЯ III.

СЦЕНА І-ша.

(На сцені Джіммі сам).

Джіммі. Там, де була хата, зосталася глибока яма.
Поміж потрощених уламків із будинків та
дерев.
Валлялася нога, закривалена нога
Нога обпалена, обсмалена.
Лізі.
Лізі, Лізі. Нога Лізі (похилився).
А маленький, маленький син робітників
Джонатан Джімович Гіггінз.
Джонатан Джімович... (схоплюється).
Гей ти, війна, гей ви, череваті!
Між нами ще не все покінчено!
Не покінчені справи!
З моєї любови—зненависть, зненависть,
зненависть.
Це нічого, що я Джіммі, тільки Джіммі
Гіггінз.
Нікчемний, обірваний, з роздертим серцем.
Це нічого, що тепер ви поверх мене
дивитесь.
Гей ти, війна, хазяї череваті!

Джіммі стогорлий, стоязикій, сторукий.
Де-небудь тебе Джіммі за горлянку схопити.

(Шід час його слів, починаючи з другого „Гей ти, війна“, виходять у сутінках на сцену поволі усі його знайомі).

З гурту. 1. Джіммі, Станкевича взяли до армії.
2. Джіммі, Джерітті потягли до армії силою салдати.

3. А Форстер, Джіммі, сам надяг мундир.
Джіммі. Своєю охотою?

З і 5. А так, охотою.

Джіммі. Так.

1 і 2. А я читаю що-дня їх газети.

Таке там пишуть. Звірі оті німці!

3. Топлять пароплави з сотнями людей,
Цілком безбройних.

4. І дітей топлять.

5. Міста обстрілюють.

Джіммі. А у нас-же, у нас...

Джонатан Джімович Гігінз.

2 і 3. Шо таке Джонатан?

5. Джонатан?

1 і 4. Джопатан?

1 група. Мені не треба думати.

2 група. Мовчання. Мовчання.

Війна.

Війна.

Війна.

Війна.

Джіммі. Ні, я глухий на їхні підшепти.

На їхній газеті, їхню пропаганду.

Це в мені хай замовкине.

(Гурт, що весь час метушився й гомонів, притих).

Джіммі (в типі). Я глухий, я йду на вулицю.

(Йде до розсувної стінки. Під звуки музики і брязкання тарілок розсовується стінка. Виходить вербункова комісія. Двоє грають на тарілках. Вони танцюють військовий танок з патріотичними пропагандами. Зупиняються).

Сержант в комісії. Шановні громадянини!

Ваша отчизна кличе вас.

Ваша отчизна вас потрібує.

Хто з вас не попав ще в наші казарми,
Хто з вас не держав ще рушниці в руках—
Наш барабан кличе.—Заходьте, панове!
Рятуйте людськість.

Зовсім бесплатно вас тут одягнуть,
Озують, добре нагодують.

Гей!

Ти.

Як

Ти

Скажеш?

Сержант. Там звірства, звірства, звірства.

Всесвітня справедливість в небезпеці

Ловися, рибко маленька й велика!

Як ви, громадянине, як ви, громадянине?

Я вас питую. З боку заходу.

Де ваша громадська честь і сором?

Коли всі там б'ються за святе діло,

Ви дома жінчині ширіжки їсте.

Громадянин (обороняючись).

Дайте стямитись. Хай знаю я за віщо.

Що там тямити! Отчизна в небезпеці.

Отчизна в небезпеці!

Війна, звірства. Го-го-го!

Отчизна в небезпеці. Німці б'ють.

Паніка. Паніка. Платимо гроші.

Зрадник, боягуз, хто з нами йти не хоче.

Отчизна в небезпеці.

Ну?

Громадянин. Отчизна в небезпеці?..

(Йде в їхні лави. Все вибухає криком „Ура“. Танці. Брязкіт тарілок. Барабани).

Сержант. А ти, громадянине! Що скажеш ти?
Як ти покажешся завтра на вулицю?
Що втеряє наш край, програвши війну,
Те і ти втеряєш в своїх грошах.
У своїх заробітках.
Солідарність націй... Приставай до нас!
Комісія. Го-го-го! Го-го-го-го!
Отчизна в небезпеці.
Отчизна в небезпеці! Ну?

2-й Громадянин. Отчизна в небезпеці?

(Йде до них. Грає музика. Кричать „Ура“. Танцють).

Сержант. Ловися, рибко! (до Джіммі Гігінза). Чого,
земляче,
Розлявив здивовано голодного рота?
Джіммі. Марш в ногу з пами—кайзера бить.
Ха-ха-ха! Ха-ха-ха-ха! (Довго сміється)
(Всі під музику розходяться).

СЦЕНА II-га.

Джіммі (під час цього маршу говорить).

Станкевич, справді.

Слухайте, Станкевич, Станкевич!

(Біжить до розсувної стінки, яка в цей час зачинається, стукає в неї кулаками, повертається і бачить Форстера, що входить у військовій формі).

Форстер! Форстер!

Ви знаєте, що я допіру бачив:

Станкевич пішов у юрбі з вояками.
Він мене пізнав. Всміхнувся, покивав
рукою.

Як він попав туди? Він-же не мусів.
Як ви попали, Форстер? Чом ви?
Звідкіля взялися, Джіммі, ви до нас?
Де ви були так довго?
Тепер вам багацько у нас здастися може
дивним

І незрозумілим.

Джіммі. Де я був друже?
Після того дня, як сім'ю мою
Машина знищила військова,
Я зробивсь безхатнім. Своїми ногами
Я зміряв Америку вздовж і впоперек.
Форстер. А що-ж робили ви?

Джіммі. Я застався тим самим.
Ви тямите Віля — „Хай живе страйк“!
„Хай живе саботаж“?
Я сіяв ці слова по иорах робітничих.
Я додержав віри своїй боротьбі.
Насипайте піску в машинові колеса.
Вбивайте гвіздки на смерть і на життя.
Перешкоджайте їй.

Форстер. Джіммі, ви знаєте, ви робите злочинство.
Джіммі. Що таке злочинство?

Форстер. Перед своїми ви злочинство робите.
Перед власною класою.
Джіммі. Перед робітниками. Що кажете ви?
Коли це ви стали на Сервіса схожим?
Ви продали, чи купили партійний білет?
Форстер. Гігінз, ви знаєте мене не з сьогодніш-
нього дня.

В цій війні, Джіммі, викується революція,
Коли одна з сторін буде розгромлена.

- Я німець, ви знаєте, і йду проти кайзера.
І це роблю свідомо.
- Джіммі.** За-для чого, Еміль?
- Форстер.** Розбийте Німеччину і там буде Республіка.
Цим разом має це Америка зробити.
- Джіммі.** Тоді ми робитимемо те, що й патріоти,—
Ми будемо підтримувати уряд капіталі-
стичний.
- Форстер.** Ми знаємо уряд, чим деше він,
Але й те знаємо, що в свій час ми зміни-
мо його.
- Розбийте Німеччину.
- Джіммі.** А ви того певні,
Що ці багатії не підведуть нас?
Що ми не звикнемо до їхньої дисципліни?
- Форстер.** Розбийте Німеччину, тоді ми спитаємо,
Тоді ми скажемо, за що ми брали участь
в цій війні.
- А параграфи Вільсона, Гіттінз, ви-ж їх
знаєте?
- А як тепер уряд страйки розвязує,
Примушує підприємців іти на уступки?
А останню промову Греніча ви чули?
„Нам приходиться призвати, хоч-не-хоч,
Що старий порядок світовий умер“.
- Так він говорить.
- Джіммі.** Так він говорить?
- Форстер.** Він каже: „праця в свої права ввіходить,
Ми мусимо ії мирно піти назустріч“.
- Так він сказав.
- Джіммі.** Греніч так сказав?
- Форстер.** Це наче збожеволів господь бог на небі.
Бувайте здоровенькі, Джіммі,—поспішаю.
Слухайте дійсності. Час вам зрозуміти,

Що ваше місце в лавах поруч з нами.
Бувайте, Гіттінз!

(форстер пішов. Джіммі непорозуміло йде слідом за ним. Зупинився, замислився. Входять Л. Греніч, д-р Сервіс і Сержант, зупинились, підійшли близче, наставили вуха, прислухаються)

Джіммі. «Хоч-не-хоч, а мусимо призвати,
Що старий порядок світовий умер».
Отак сказав містер Греніч.

(Л. Греніч, д-р Сервіс, Сержант підійшли ще близче і слухають ще пильніше. Стас темно. Все зникає).

СЦЕНА III-тя.

Музика. На екрані: „Революція в Росії—побідний бій пролетаріата на вулицях міста“. Світло. Музика стиха. Вбігають робітники Том і Джек).

Том.	Це неможливо. Де це ви бачили?
Джек.	Давайте, давайте, я вам прочитаю.
Том.	Чорним по білому—революція в Росії.
Джек.	Червоне, товаришу, швидче червоне.
Том.	Революція.
Джек.	Пролетарська.
Том.	Джек!
Джек.	Том!
Том.	Товаришу!
Джек.	Друже! (кидаються в обійти)
Том і Джек.	Ах ти-ж, собако стара!

(Стас темно. Робітники зникли. Музика. На екрані: „Мітинги на вулицях у Росії“. Світло. Музика стихає. Вбігають Л. Греніч і д-р Сервіс з газетою).

д-р Сервіс.	Це неможливо. Де це ви читали?
Греніч.	Ось тут, будь ласка. Сами прочитайте.
д-р Сервіс.	Чорним по білому—революція в Росії.
Л. Греніч.	Скажіть—червоним. Кривавим, д-р Сервіс.

Д-р Сервіс. Це-ж танебно. В сам рознал війни!
Ласі Греніч. Це просто зрада інтересам союзників.
Д-р Сервіс. Бандити!
Ласі Греніч. Орда!
Д-р Сервіс. Безглазда!
Ласі Греніч. Експеримент!..
Д-р Сервіс і Ласі Греніч (разом).
 А що-ж там роблять російські соціалісти?

(Став темно. Ласі Греніч і д-р Сервіс зникають. Музика. На екрані: «Маніфестації на вулицях російського міста». Світло запалюється. Музика стихає. Вбігає Джіммі).

Джіммі. Го-го! Війна! Я танцюю!
 Я радий обніти кожного прохожого.
 Увесь сьогодні світ для мене мілив.
 Хто ще не танцює? Хто ще не радіє?
 Скачіть усі, ідіть у танок.
 Революцію врятовано. Богонь і залізо —
 Загоюють старого ранні світу.
 Сьогодні великий день для Джіммі,
 А Форстер, Джерітті, а товариш Стан-
 кевич,
 Ті соціалісти! Я їх бачить хочу.
 Їх скислі обличчя у день у цей великий.
 Вони б'ються там за своїх капіталістів.
 В силу робітника вони не вірили.
 Я вам казав — робітник стоголовий,
 Робітник стогорлий, робітник сторукий.
 Розплати день настав! Стережись, капітал!
 Війна!

(Став темно. Джіммі зникає. На екрані: «По вулицях російського міста, вкритих трупами робітників, відступають пролетарські загони». Світло запалюється. Музика стихає. Вбігають робітники — Том і Джек).

Джек. Ганьба! Прокляття! Так стойте в газеті.
Том. Душать революцію холопи кайзера.

Джек.
Том.
Джек.
Том.
Джек.
Том.
Джек.
Том.
Джек.
Том.
Джек і Том (разом).

Це ніж мені у серце просто.
Це зранено мене.
Тепер я на місці всидіти не можу.
Я йду в армію. Я німців йду бити.
Том!
Джек!
Зараз.
Цю-ж хвилину.
Це моя революція.
А німець наш ворог.

Джек і Том (разом). А що-ж там роблять німецькі соціалісти?

(Стає темно. Музика. Робітники зникають. На екрані: «Німецьке військо вступає в одно з українських міст». Світло запалюється. Музика стихає. Вбігає д-р Сервіс з газетою. За ним Ласі Греніч).

Ласі Греніч.
Д-р Сервіс.
Ласі Греніч.
Д-р Сервіс.
Ласі Греніч.
Д-р Сервіс.
Ласі Греніч.

Де це ви бачили, де це ви читали?
Ось тут в газеті — розгром революції.
А їй справді. Розгром. Женуть їх армію.
О, містер Греніч!
О, містер Сервіс!
Хай з ними койтесь. Це нам дуже зручно.
Але продукція, як моя продукція?
Вони тепер багато стали дужчі.
Розлетівся фронт. Глядіть, що хутко
Німецький флот в Нью-Йоркськім буде порті.

Д-р Сервіс.

Вся Америка на ноги. Тепер всі підуть.
Тепер всім буде зручно німців бити.
Скажіть ви ще одну таку промову...
І я йду на трибуну. Я агітую.

Ласі Греніч.
Д-р Сервіс.

Америка.
До зброй!

(За лаштунками голоси).

- Голоси.** Америка!
Бий!
- Ласі Греніч.** Отчизна в небезпеці!
- Голоси** (за лаштунками). Сліпці!
Вставайте!
- Д-р Сервіс.** Співай стару пісню.
- Голоси.** Гей.
До зброї.
- (Входить на сцену гурт).
- Греніч.** Задавимо їх.
- Голоси.** Раз
Швидче.
Смерть.
- Д-р Сервіс.** Рятуйте революцію!
- Голоси.** Революцію.
Революцію.
Кайзерові смерть!
Смерть кайзера.
Смерть!
- Всі.**
- Форстер.** Хто ще тепер зостанеться дома?
Хто тепер не піде?
- Маса.** Хто
Лиш
Всі
Здоров.
- М. Сміт.** Хто ще не зрозумів, що ця війна
За владу народів?
- Маса.** Так.
За свободу.
Братерство.
Рівність.
Готові всі
Умерти
Там

До бою.

Bci.

На кораблі.

(Джіммі рішучим кроком підходить до сержанта).

Джіммі. Сержант. Алло!

Сержант. Алло.

Джіммі. Вам потрібні на війні механики?

Сержант. Хоч сто тисяч.

Джіммі. А коли я наймусь тут,
То мене зараз-же відправлять
Оцим кораблем?

Сержант. Коли ви досвідчені, то вас зараз-же
пошлють

Просто у Францію.

Нам потрібні люди дуже спішно.

І дармувати ми вам не дамо.

Джіммі. Гаразд. Я лиш не знаю,
Чи схочете ви мене узяти,
Коли почуете, хто я такий.
Хто-ж ви такий?

Сержант. Я соціаліст.

Джіммі. О, а я думав, що ви механік.

Сержант. А oprіч того — я соціаліст.

Джіммі. Яке нам діло до вашої релігії?

Сержант. Нам потрібні люди, що знають машини.

Джіммі. Що хочуть працювати, як чорти,
Щоб кайзера побити.

Джіммі. А чорт забірай тебе, я йду.

Гурт. На кораблі!

(Джіммі хапається за кран на підйомі, його переносить нагору, на високий поміст. Одночасно частина чоловіків вилізла на той-
же поміст—корабель. Решта одступила і кричить):

Гурт. Бийте кайзера!
Вертайте з дороги.

Хай живе Америка!

Хай живе американська армія!

Група, що на кораблі (ніби співаючи)

Гей несіть всі труби,

Пісню заспіваем!

Заспіваем і ввесь світ

Зрушимо ми з місця.

Заспівають нам мільйони,

Станемо до зброї. Ура!..

Гурт (махаючи руками). А-а-а.

Завіса.

ДІЯ IV.

СЦЕНА I-ша.

(Сцена відбувається одночасно на передньому плані перед розсувною стінкою і на задньому плані на семи помостах. Держави своїм ритмічним телеграфуванням дають враження бою).

Всі Держави. (Удар телеграфу).

Росія. Моя лінія гнеться.
Треба п'ять дивізій
Щоб заткати діру!

(Удар телеграфу).

Америка і Франція. Дивізій не вистачає?

(Удар телеграфу)

Англія і Бельгія. Дивізій не вистачає?

Всі Держави. (Удар). Двісті тисяч війська?
Ми (удар) шлемо! (удар)

(Ритми бою)

(Під час останнього ритмічного стуку виходить на сцену, відступаючи група вояків).

1-ший вояка. Тиснуть кляті.

Другий вояка. Скоро

3-ій вояка. Всім

4-й вояка. Нам

1, 2 і 3-й вояка. Смерть!

2-й вояка. Держіть

4-й вояка. Траншею

- 1-й. Ні з місця.
 3-й. Що-б там
 1-й і 2-й. Не було!
 1-й. Там за нашими плечима
     Міста і села нас благословляють.
 3-й. Гей!
 2-й. Бе
 4-й. Ре
 2-й. Жись!
     (Телеграф у д а р).
 2-й. За правду, що зростає з жертві нашої.
     За нашими плечима
     (Телеграф у д а р).
 1-й. Гей!
 2-й вояка. Там
     (Телеграф у д а р).
 3-й. Ховай голову (Телеграф удар).
 4-й. Ховай голову (Телеграф удари).
 2-й. Ax! (падас). (Т е л е г р а ф удари).
 1, 3 і 4-й. Наступ!!
     (Входять Князь і Граф—англійські офіцери).
 Граф. Битва йде дуже далеко,
     Постріли ледві чуті.
 Князь. Я признаюся вам по широті, графе,
     Гарматний постріл, хоч-би і здалека,
     Завжди мене холодом обдає.
 Граф. Це з незвички, князю,
     Я був один лиш день на фронті,
     І уявіть собі...
     (Телеграф—короткий перебій у всіх).
 Всі вояки. Наступ!
 Всі держави. Наступ!
 1-й вояка. Держи!

3-й вояка. Там!

4-й. Не дай!

(Телеграф у д а р и).

Одна з Держав. Сто тисяч дайте.

(Телеграф дужай перебій).

Росія. Двісті дам! (Телеграф у д а р и).

У мене цього м'яса (Телеграф перебій) досить!

3-й вояка. Бе-

1-й Ре-

4-й Жись.

(Телеграф у д а р и).

Англія. У них там голод,

Потримайтесь тиждень

Ідуть останні американські

(Т е л е г р а ф перебій).

Резерви.

Всі Держави. Держіться.

1, 3 і 4-й вояки. До останнього зідхання.

Держави. Американські

Вояки. За тих, що

Держави. Резерви. { (одночасно).

Вояки. За нами. {

(Входить сестра-жалібниця).

Князь. Ах, сестричко,—Бон-жур!

Сестра. Бон-жур!

Граф. Бон-жур! Як спалося після вchorашнього?

Сестра. Ха-ха-ха! Противний!

Такі питання ставить непристойно.

Князь. Ви будете з нами завтра на балю

На користь ранених?

Сестра. Як милосердна самаритянка,

Я просто зобов'язана.

Граф. Князь, а ви знаєте, що моя кінчка —
 Ви знаєте, Де-муазель, мою кару кінчу? —
 Коли я верхи гуляв учора парком,
 Уявіть собі, пробила терном ногу!
Сестра. Ах, бідна!
Князь. Нещасна!
Сестра. Скалічена дуже?
Граф. Ми зараз її почали лікувати.
Сестра. Загойтесь напевно.
Сестра. Ах, я ніяк не можу спокійно дивитись,
 Як звірята страждають!
 А надто коні й кінки.
 Кішки особливо.
Князь. Дозвольте, але як-же тоді ви в лазареті?
Сестра. Фі донк, мій любий. Це зовсім інше щось!

(Телеграф у дар).

Росія.	Вони.	
Сербія.	Там.	
Англія.	Туди.	
Франція.	Звідти.	
Америка.	Крий.	
Бельгія.	Кріс.	
Німеччина.	Стріл.	
1-ий вояка.	Там важкі гармати.	
Держави.	Іх більше.	
	Не	
	Ви	
	дер-	
	жимо.	

(Одночасно).

Дехто з Держав. Резерв!**Всі Держави. Резерв!**

(Падають два вояки. Виступає на сцену, обороняючись, ще чотири вояки. Вбігає засапавшихся Бірковик).

Бірковик. Мадемуазель, Я радий, що вас зустрів.
 Ви не можете мені сказати,
 Як мої справа? Як мої справа?

Сестра (до офіцерів). Пардон. (До Біржовика).

Ах, месьє, мені дивно

Ми-ж не дійшли ще ні до якої згоди!

Біржовик. Мадемуазель, я згоден на всяку ціну.

Хочете віллу, чи може кольє?

Війна кінчиться! Я трачу що-дня.

Ви-ж маєте виліз на графа Ло-Ло!

Мені важко тільки постачання черевиків.

Війна кінчиться, кольє?..

Сестра. І вілла!

Біржовик (непорозуміло). Кольє (зрозумів) і вілла.

Граф. А скільки за це діло мені буде?

Біржовик (захоплено). Граф!

(Телеграф у да р.).

Вояки. Вони

Держави. Щдуть

Гуртом

На нас

Тримайсь

Пильний.

| (Разом).

Дехто з Держав. Там наступ.

Вояки. Наступ.

Держави. Розірваний

Вояки і Держави. Фронт.

(Телеграф перебій).

Князь і Граф. Як найдалі

Сестра і Біржовик. Поїдемо

Вояки. Нові

Вояки і Держави. Позиції.

Біржовик. Граф, підпишіть!

(Телеграф у да р.).

Біржовик. Війна кінчиться.

(Телеграф подвійний удар).

- Вояки.** За тих, що за нами.
Держави. За вами.
     (Потрійний удар телеграфу).
- Вояки.** За міста й села.
     (Телеграф удари).
- Держави.** Що вас благословляють. |
Вояки. Що нас благословляють. | (Одночасно).
Вояки. Ми Ра-
     до
     кров
     проллем.
- Держави і Вояки.** Тримай
     Ру-
     шинцю
     В руках.
- Князь і Граф.** Розпалюй
Сестра і Біржовик. Заграву
Всі четверо. Воєнну.
- Вояки й Держави.** Для смерти
     Жни-
     во го-
     туй
     Готу !
     Позиції не здай.
     На бій, на бій | (Одночасно крик і удари
     А-а-а-а. | телеграфу).

(Світло гасне. Все зникає. Музика. На екрані: океаном пливе військовий корабель, на палубі якого видно Джіммі в військовій формі американського вояки і багато вояків. Світло запалюється.

Музика стихає.

СЦЕНА ІІ-га.

(Відбувається на передньому плані)

Сестра (входить і дзвонить дзвіночком).

Лазарет до збору! Лазарет до збору!
Всі в велику залю!

Вояки (хорі поперев'язувані виходять з вагука маче закликаючи себе).

Вояки. До збору! У залю велику.
Чого нас кличут?

1-й вояка. Чи не надзвичайне щось трапилось, сестричко,
Що ви скликаєте своїм енергійним дзвінком,
Усе населення цієї долини плачу і скрежету зубів?

Сестра. Це бува так рідко!
Надзвичайне, дуже надзвичайне!
В історії лазарету це перший раз.
Я пропоную всім воякам,
Хто тільки вже може ходити й рушати
руками,
Всім героям з-під Суасону і з-під Чатті-
Террі,

Яко мога краще прибрати цю залю

І всі другі палати, не гаючись ні крихти.

2-й вояка. Що має бути?

3-й вояка. Прибрати квітками й прапорами, прапорами!

Вояки. Що має бути?

Розкажіть-же!

Сестра.

Вояки,
Своїм геройством у останнім бою

Ви майже вигrali війну!

Вояки. Ого!

Так!

Е-те.

Сестра.

І от у першу для вас нагороду,
Сьогодні прибуде вас всіх провідатъ
Його Величність англійський король!

1-ша група вояків. О!

Король!

Сам король!

Вільсон.

Президент!

2-га група вояків (незадоволена).

Чого йому?

Король?

Сестра.

Я пропоную зробити це
Швидче, швидче, швидче.
Іхні автомобілі вже
Неподалеку тут.

Вояки (одночасно). Давай!

До роботи!

Давай квітки.

Де прапорі?

Вішайте прапорі!

А мені зовсім не хочеться цього робити.

Йолопи! Ач як заметушилися!

(Вояки розвішують екрізь національні прапори всіх союзників).

Сестра (одночасно). О так! чудово! Порядкуйте без мене.

(Сестра вийшла. Входить Джіммі перев'язаний, з ним ще один вояк).

Джіммі (захоплено розказує).

Як тільки я попав під перший обстріл,

Глянув — наступає хмара сірих німців.

Отак із лісу. А там у ямі французькі
трупи.

І останній живий біля кулемета — падає
мертвий.

- Вояка.** Ах, ти чорт!..
- Джіммі.** Злість мене взяла. Становище ясне.
Здобута траншея — на користь німців,
А з нею ще може і вся війна!
Я себе не тямив, вскочив у яму,
За кулемета і стримав паступ
На кілька хвилин, аж поки
Прибули наші американці.
- Вояка.** Так, Джіммі Гіг'їнз! Я теж тієї думки,
Що де-б ти не був, ти несеш відповідальність
- У такій справі за всі свої вчинки!
Я також іздив на мотоциклетці у цю війну
І мав доставити пакет з наказом від штабу
До якоїсь там батерії Номбр-Кот.
Я його доставив, хоч було це важко,
І мені сказали, що коли-б спізнився
Я хоч на годину...
- Джіммі.** Стоп! Пострівайте, що тут робиться?
Надзвичайне видовище!
Гей, ви там, друже,
Що це ви робите?
- 3-й вояка.** А йдіть ви к чорту з своїми запитаннями!
Тут часу немає.
Ви-б подали мені краще молотка.
- Джіммі.** У-у, який сердитий! молотка, так молотка.
Чому й не подати? Але скажіть нарешті...
Гіг'їнз! При нагоді—подайте прaporець.
Він лежить он там, за вами.
- Джіммі.** Прaporець, так прaporець,—подати можна.
Але що за таємницю, сто чортів,
Ви з того всього робите?
Що це у вас свято якесь сьогодні?
- 3-й вояка.** Надзвичайне свято, громадянине Гіг'їнз!
Сьогодні до нас у лазарет прибуде
Його величність сам Король Англії!

- Вояки.   Англійський король!
                          Небувала честь!
- 4-й вояка.   Перша нагорода за останню побіду.
- 3-й   І сам президент Америки Вільсон.
- Джіммі.   Англійський король? Президент Вільсон?
- 2-й вояка.   Подумайте — король і президент.
- Джіммі.   І це ви для них декоруєте залю?
- Це я для них вам маю помагати?
- Вояки (разом).   Ха-ха-ха-ха!
                          Для них!
                          А як-же!
- Джіммі.   Давай сюди молотка! (вириває молотка й кидає).
                          Ось тут він лежав!
- Група вояків.   Здурів!
- Джіммі.   Давай сюди прапор (спиняється).
                          Та не дурниця, що я роблю.
- Вояки.   Що він говорить?
                          Джіммі!
                          Гігінз з глузду з'їхав!?
- Джіммі.   Це-ж війна скінчилася, ми перемогли.
                          Ті великі гасла, за які поклали
                          Голови свої мільйони
                          Вони тепер здійсняться.
                          Вони прийдуть сюди, з їх власних уст
                          Ми ще раз почусем...
                          Тримайте свій прапор!
                          (Вбігає сестра).
- Сестра.   Йдуть вже. Йдуть.
- Вояки.   Йдуть вже.
                          Король іде і президент. |
                          Іде король. Іде президент. | (разом)
- Сестра.   Ставайте в два ряди.
                          Хто може тільки, хай держиться струнко.
                          Називати треба: «ваша величність» і
                          «пане президенте».

Вояки.	Ваша величність.
Джіммі.	Як-же мені звати? Що за біс?!
	Куди мені подітись?
	Ні в одному партійному катехизисі
	Не передбачено такого випадку.
Вояки.	Стійте на місці.
Сестра.	Гігінз, ставайте.
	} (разом)

СЦЕНА III-тя:

(Розсувна стінка розсовується. Музика грас англійський гимн. Князь і граф на задньому плані проходять до станків Англії й Америки, беруть «під козирок». Англія і Америка сходять з станків, підтримувані графом і князем. Виходять на передній план.
Музика стихає).

Король Англії (задихано). Як ся масте, вояки?
Вояки. Дякуємо, ваша величність!
Вільсон. Як ся масте, вояки?
Вояки. Дякуємо, пане президенте!
Король. Сподіваюсь, що всі почувають себе гарно?
Вояки. Дуже гарно, ваша величність!
Вільсон. Сподіваюсь, що всі почувають себе гарно?
Вояки. Дуже гарно, пане президенте!
Король. Це мене тішить! *радує*
Вільсон. Це мене тішить!
Король (виступив наперед).
Вояки, вашими останніми геройськими
вчинками
Ви штовхнули всю долю війни на такий
шлях,
На якому вихід може бути тільки один.
Загони кайзерових гуннів мусять поко-
ритись.
Перемогли інтереси спілки всіх націй.
Вже дуже скоро скінчиться війна.

Ви зможете знову повернутися додому,
 До жінок і дітей. Ви зможете знову
 Почати скокійно свою звичайну працю.
 Я дуже радий, що можу особисто
 Од імені всієї Британської імперії
 Подякувати вам, американським воякам,
 За ту велику, геройську допомогу,
 Що ви зробили нам у цій війні.

(Шідходить ближче до вояків).

Як ваше прізвище, дорогий американець?
 Як твоє прізвище?

- Вояка.** Джек Стендінг.
Король. Як ви себе зокрема почуваете?
Вояка. Дуже добре, ваша величність.
Король. Це мене тішить!
Вояка. А як звуть вас, мій любий друже?
Король. Ед Серстон, ваша величність.
Вояка. Ях ви себе зокрема почуваете?
Король. Знаменито. Знаменито!
Вояка. Це мене тішить. А як звуть вас?
Король. Мене—Джіммі Гіг'їнз.
Вояка. Я не вояка, я механик.

- Король.** Ах, ви механик. Це війна машин!
Джіммі. І я соціаліст!

Король (насторожено) Ви, справді?

Джіммі. Справді.

Король (потроху одсвочуючись)

- Але ви, як бачу, не з тих соціалістів,
 Що проти отчизни своєї виступають!
Джіммі. Я пішов на війну із переконання,
 Але я соціаліст, добродію король.

(Офіцери і сестра перелякано махають руками й цикають на
 Джіммі).

Король (збентежено). Ви соціаліст?

- Джіммі.** Стан речей мусить здорово
Перемінитись після цієї війни.
- Король.** Він переміниться для всіх нас.
Найкороткозоріші із нас це бачуть.
- Джіммі** (агітує). Робітник повинен отримувати те, що він
заробляє.
Ви тільки подумайте, добродію король,
У нас дома, звідкіля я йду,
Хлопець працює по 12 годин,
І за все своє життя
Не збере стільки грошей,
Щоб скласти собі хоч-би на похорон!
А кажуть, що в Англії і Франції ще гірше?
- Король** (потроху одстуває). У нас була страшenna скрута.
Нам треба знайти якийсь-то засіб
Урятуватися від неї.
Джіммі. Не знайдете засобу, крім соціалізму!
Пригляньтеся до нього і ви сами побачите.
Нам треба позбутися системи прибутків.
Вісім годин праці, вісім на спочинок...
- Король.** Чудесно, чудесно, але згодьтеся зо мною,
Що треба-ж наперед скінчить війну!!
- (Король одстуває назад).
- Вільсон.** Вояки,
Ви чесно виконали свій обов'язок
І скоро повернетесь до рідної Америки,
Де чекає вас добробут, такий-же як і досі.
Ви оборонили своє право на нього.
І маєте право ним далі користуватись!
Але для цього треба війну закінчити!
Згідно з нашими останніми телеграмами,
Американське майно, складене на сході,
Під великою загрозою, у великій небезпеці.

Новий російський уряд
 Узурпаторський уряд
 Хоче його взяти, присвоїти собі!
 Ви громадяни—це майно народу.
 В найближчі дні, вас пошлють туди
 І ви ще раз виконаєте свій обов'язок.
 За справедливість в Архангельськ!
 А поки-що бувайте здорові.

(Король і Вільсон повертаються, щоб іти).

Джіммі. Добродію президенте!..

Князь і Граф. Тс (махають руками).

Джіммі. Добродію президенте. Про який добро-
 бут ви?..

Стрівайте! Проти кого битись нас?..

Король і Президент (разом) Ми дуже раді!

(Музика. Король і Вільсон виходять. Джіммі оставається. До нього підходять офіцери і злісно упішливо).

Граф. Ну, друже, от ви і побалакали з королем!

Джіммі (механічно). Іменно,

Князь. Звичайно, коли хто-небудь розмовляє з
 королем,
 То звертається до нього через «ваша
 величність»,

А не через «добродію короля!»

Джіммі (механічно). Я не знаю.

Граф. А крім того, не годиться вискакувати.

Князь. Чекають, коли король запитає.

Граф. А тоді відповідають.

Джіммі (механічно, задумано).

Мені казали, що ця війна за демократію.

Граф. Невіглас! (пішов).

Князь. Невіглас! (пішов).

Сестра. Невіглас! (пішла).

(Музика стихас. Розсувна стінка засовується. Джіммі, як п'янин
 іде на авансцену).

Джіммі (тихо). Нас одурено, нас одурено.

Вояки. В Архангельськ. В Архангельськ!

Джіммі (кричить). Генрі Дубб. Генрі Дубб.

І я, і ти, і він завжди одурений,
Завжди сліший, що кайдани на себе кує!

Вояки. Бить більшовиків, бить більшовиків!

Джіммі. Зривайте цей пропор!

Вояки. Зривайте його!

Джіммі. Ламайте другий Інтернаціонал!!

(Джіммі і вояки зривають пропорі, що залишились під з першої дії на порталах, на авансцені, і ламають їх).

Вояки. В Архангельськ. На корабель

Бить більшовиків.

Джіммі. Я-ж сам більшовик!

З а в і с а.

ДІЯ V.

СЦЕНА І-ша.

(На сцені темно. Музика. На екрані: військовий корабель пливе бурхливим морем зімою. Метелиця. На кораблі Джіммі і вояки. Музика стихає. Світло на передньому плані. Пробігає кілька пар юдей, спиняються, йдуть далі. Входять дві жінки).

Перша жінка. Холодний вітер у нас в Архангельську.

Друга жінка. Проти вітру важко йти.

(Проходитъ).

(Входять троє).

Перший. До Архангельська прибув корабель.

Другий. Американське військо, кажуть, на ньому.

Всі троє. Важко йти проти вітру.

(Проходитъ).

(Входить третя пара).

Перший. Це метелиця сьогодні по всій Росії певно.

Другий. До самого Кавказу. Тримайсь міцніше.

(Проходитъ).

СЦЕНА ІІ-га.

(Павза. Проходить загін американського війська).

Ганнет (командує). Стій (загін стас) Гігтінз! (Гігтінз виступає наперед).

Мені донесено, що ви не вперше
Спорите з вояками проти війни,

Обороняєте більшовиків, що ви соціаліст.
 Так було на кораблі під час дороги.
 А тільки-що я чув на власні вуха.
 Таких розмов вести у армії не можна.
 Ваше діло мотоциклетка, а не справи
 цілої нації.

- Джіммі.** Я говорив тільки про те,
 Про що звесь час говорив
 Сам президент Вільсон.
Ганнет. Мені не цікаві ваші думки
 Про те, що думає президент Вільсон.
 Ви залишіть їх при собі, будь ласка.
 І щоб це було в останній раз.
Джіммі. Які-ж права після цього у вояка?
 Тоді нам не можна цікавитись політикою.
Ганнет. Мовчіть, ні слова. Чергові, на варту.

(Джіммі стає на варту. Вояки пішли).

(Входять Калінкін і робітник).

- Калінкін.** Тихше. Ти взяв за собою все, що треба?
Робітник. Ось тут в кешені.
Калінкін. Зачіпай мов знехотя. Будь обережний.
 Не зражуйся раніш, ніж будеш певний,
 Що він тебе не видасть.
Робітник. І говорити тільки з одним?
Калінкін. Тільки з одним, щоб ніхто не чув.
Робітник. Куди йти їх шукати?
Калінкін. Хоч-би й в помешкання.
 Багацько їх ходить по вулицях,
 Стоять на варти.
Робітник (угледів Джіммі). Ось один.
Калінкін. Тс... Цього я беру на себе.
 Бувай здоров.
Робітник. Бувай здоров.

(Розходяться).

СЦЕНА ІІІ-тя.

(Калінкін наближається до Джіммі, що стоїть на варті під високим помостом).

Калінкін.	Алло.
Джіммі.	Алло.
Калінкін.	Сьогодні дуже холодний вітер.
Джіммі.	Еге, еге.
Калінкін.	Не так, як в Америці. Я колись в Америці бував.
	Я працював в потогонній майстерні.
	На великій вулиці.
Джіммі.	Чого-ж ви повернулися сюди?
Калінкін.	Я прочитав про революцію. Я думав, що може пощастити мені Тут розбагатіти.
Джіммі.	Го-го! і що-ж, ви розбагатіли?
Калінкін	(иншим тоном). Ви належите в Америці до яко- гось союзу?
Джіммі.	Можете в цьому бути певні.
Калінкін.	А до якого саме?
Джіммі.	До союзу металістів.
Калінкін.	Може ви брали участь і в забастовці?
Джіммі.	Авже-ж.
Калінкін.	І може вам за це перепадало?
Джіммі.	Звичайно.
Калінкін.	Он як! А ви ніколи не були штрайк- брехером?
Джіммі.	Очевидно, що-ні.
Калінкін.	Ви, як кажуть, класово свідомі?
Джіммі.	А певне.
Калінкін	(радісно). Так... А у вас є червона картка?
Джіммі.	І картка є. Ось тут в кешені.
Калінкін.	Боже мій, товариш!
Джіммі.	Товариш!

- Калінкін.** А коли ви соціаліст,
Так чому-ж ви воюєте
З російськими робітниками?
- Джіммі.** Я з ними не воюю.
- Калінкін.** Ви носите форму.
- Джіммі.** Я мотоцикліст.
- Калінкін.** Але ви помагаєте вбивати руських.
Ви знищуєте ради.
- Джіммі.** Я хотів битись тільки з кайзером.
Мене сюди привезли і не сказали чого.
- Калінкін.** А так завжди буває за капіталізму,
За мілітаризму. (Оглідається, переходить).
Ідіть сюди. Ви покажете мені
Свою червону картку?
- Джіммі.** Червону картку, червону картку... Ось!
(показує)
- Калінкін.** Гаразд. Я вам вірю.
Мене зовуть Калінкін. Я більшовик.
- Джіммі.** І я більшовик.
- Калінкін.** Нас звідсіль женуть,
Та я залишився для пропаганди.
Шукаю товаришів серед американців,
Серед англійців. Я їм кажу:
«Не воюйте з робітниками, воюйте з хазяїнами,
- Джіммі.** З капіталістами», — ви розумієте?
- Калінкін.** До слова.
Коли мене знайдуть хазяїни —
Вони мене уб'ють. Але вам я вірю.
- Джіммі.** Я не розкажу.
- Калінкін.** Ви мені поможете,
Своїх воїків ви запитаєте:
Руський народ був рабом стільки років.
Тепер він здобув собі свободу.
А ви прийшли вбивати руських.

І знов робити з них рабів. На віщо це?
Що вони вам скажуть на це, товариш?

Джіммі. Калінкін. Вони скажуть, що хочуть бити кайзера.
Але-ж і ми б'ємося з кайзером.

Джіммі. Ми боремося з ним.
Калінкін. Вони скажуть, що ви підписали з ним
мир.

Калінкін. Ми пропагандою воюємо і з ним.
Кайзер бойтися цього над усе на світі.

Джіммі. Ви вели пропаганду там, в Америці?
Калінкін. Авже-ж. І сидів за це раз в тюрмі.
Ви хочете знати, як заговорити до ваших
войків,

Щоб вони вас послухали?
Ось тут у мене заготовлені (оглядається,
витягає, показує) прокламації.

Як думаете ви, де їх переконає?
Такі самі прокламації роздаються німцям.
Ті писано по-німецьки, ці—по-англійськи.
Всі народи мусять їх читати.
Що ви про них думаете?

Джіммі (що читав прокламації).

Чудесно! Це як-раз те, що треба.
Тут ніхто не зважиться щось заперечити.
Це факт. Це саме те, що ви робите.
Товариш, як у вас знайдуть такий листок,

То вас застрелять, як якусь собаку.
Нас всіх розстріляють.

Джіммі. Чому?
Калінкін. А тому, що цей листок більшовицький.

Джіммі. Ви мені повірте, товариш,
Я їх роздам і вони матимуть
Свої наслідки. Я б'юся об заклад.
Калінкін. Ви не розкажете нікому про мене?

Джіммі. Ні, товаришу, хоч-би мене живцем звали.

(Стас темно. Джіммі і Калінкін зникають. Світло пересовується в один куток переднього плану. Там виступають двоє вояків, в руках у них прокламації).

Вояки. Прокламація! (Читають).

(Входить друга пара вояків).

Друга пара. Прокламація! (Читають).

(Входить група вояків).

Група вояків. Прокламація! (Читають і читаючи переходять всі через сцену. Зникають. Стас темно. Світло на сцені. Лейтенант Ганнет. Джіммі Гіггінз, Перкінс, Греді і Коннор).

С П Е Н А IV-та.

Ганнет.	Гіггінз, де ви дістали цього листка?
Джіммі.	Я знайшов його в канаві.
Ганнет.	Ви брешете.
Джіммі.	Ні, сер.
Ганнет.	Скільки знайшли?
Джіммі.	Три, сер, здається.
Ганнет.	Ви брешете!
Джіммі.	Ні, сер.
Ганнет.	Кому ви їх роздали?
Джіммі.	Я не хотів-би цього говорити.
Ганнет.	Я вам паказую сказати.
Джіммі.	Жалію, сер, але не можу.
Ганнет.	Ви мусите сказати.
	Затямте це собі. Ми вас примусимо.
	Ви знайшли їх три?
Джіммі.	Можливо, можливо їх було чотири.
Ганнет.	Я не звернув на це особливої уваги.
	Ви симпатизуєте цим доктринаам.
	Чи можете і хочете це заперечити?

- Джіммі.** Власне кажучи, не зовсім так.
Я симпатизую деяким із них.
- Ганнет.** І ви знайшли їх і не порахували,
Чи було їх три, а може і чотири?
- Джіммі.** Ні, сер.
- Ганнет.** А може їх було п'ять?
- Джіммі.** Не знаю, сер.
- Ганнет.** Мабуть, що ні.
У всякому разі шости не було?
- Джіммі.** Ні, сер, я певен — шости не було?
- Ганнет** (показує прокламацію) Це — сім.
- Джіммі.** Помилка.
- Ганнет.** Обшукать?
- (Греді і Коннор виводять Гіггіна).
- Перкінс.** Ну, сержанте.
Кажіть, що ви довідались?
Мені здається, я вже розвідав
Усеньку цю історію.
- Ганнет.** Докладно.
- Перкінс.** Залишилась одна чи дві деталі.
Відносно їх я і хотів-би упевнитись.
Я думаю, сер, ви не спротивитеся,
Щоб розпитав я трохи арештованого.
- Ганнет.** Будь ласка. Будь ласка!
- Перкінс.** Я вас зараз-же про все повідомлю.
- Ганнет.** Буду чекати.
- (Греді і Коннор уводять Гіггіна).
- Греді.** Червона картка, сер, більше нічого.
- Ганнет.** Га-га.
- Джіммі.** Це картка соціалістичної партії.
- Ганнет.** Хіба вам не відомо,
Що тих із вояків,
Що вертаються в Америку з такою
карткою —
Посилають в тюрму на двацять років?

Джіммі. Не за те, що при собі картку носять.

Ганнет (пройшовся)

Гіг'їнз, вас зловлено на гарячому вчинку.
Вас піймано на зраді отчизні й зброй
Кара за це — смерть.
Уривувати своє життя ви можете
Тільки, коли розкажете про все
Зовсім щиро. Ви розумієте?

Джіммі. Я розумію.

Ганнет. Тоді скажіть мені,
Хто дав вам ці листки?

Джіммі. Шкода, сер, я знайшов їх у канаві.

Ганнет. Ви хочете обстоювати цю ідіотську байку?

Джіммі. Це правда, сер.

Ганнет. Ви не хочете зрадити компаньйонів змови?
Рискуете життям.

Джіммі. Я сказав усе, що знат.

Ганнет. Гаразд... Перкінс!

(Стає темно. Перкінс, Джіммі, Греді і Коннор йдуть по сходах
на високий поміст, що ліворуч від актора. Внизу виходить гурт).

СЦЕНА V-та.

(Світло на передньому плані—внизу).

Гурт (окремі голоси).

Джіммі!

Джіммі, Джіммі!

Куди тебе ведуть?

Що з тобою буде?

Сміливо, Джіммі,

До самого кінця!

(Павза):

Темний коридор.

Залізні двері.

Притисни своє серце.

Не буде так стукать.
 Це царська тюрма.
 Тут певно конали
 Герої російської революції.
 Тсс...

(Світло переноситься на високий поміст).

Перкінс. Ну, ти, сукін-син!
 Слухай, що я буду говорити.
 Я розслідив усю твою справу
 І дізнався про імення більшої частини
 Тих більшовиків, з якими ти злигався.
 Але я хочу знати їх всіх.
 І я дізнаюся... Ти розумієш?

Гурт (внизу). Гі-гі!
 Ха-ха!
 Він бреше!
 Бреше.
 Він нічогісенько, нічогісенько не знає.
 Він думає, що зіб'є Джіммі з пуття.

Перкінс (кричить).
 Ти все мені розкажеш!
 Ти певне думаєш, що зможеш витримати.
 Але побачиш, що це все надаремно.
 Я буду виривати в тебе кістку за кісткою.
 Коли ти мене примусиш це зробити.
 Я все зроблю, щоб ти заговорив у мене.
 Ти розумієш?

Гурт. Га-га!
Перкінс. Ну, хто вони?
Джіммі. Нікого нема. Вони...
Перкінс. Га? Так, гаразд!
 От ми побачимо. Тримайте його.

(На високому помості світло гасне. Освітлюється тільки маса внизу).

- Джіммі. А! Стійте! Стійте!
 Перкінс. Ти скажеш?
 Джіммі. Ви зламаєте мені руку — ту, що ранена.
 Перкінс. Ранена?
 Джіммі. Вона була перебита кулею.
 Перкінс. Що за дурниці ти мелеш!
 Джіммі. Це правда. Спитайте кого хочете.
 В бою під Чатті-Террі в Франції.
 Перкінс. Коли ти був ранений в бою,
 Чому-ж ти зробився зрадником?
 Називай-же імення, що мені потрібні.
 Мжіммі. Почекайте. Слухайте — но...
 Перкінс. Скажеш — хто?
 Джіммі. А-а!..
 Гурт. Що це таке?
 Такого болю не було.
 Що він робить? Де я?
 Ах!
 Скажи, скажи!
 Це нелюдське, це несила.
 Що він робить?
 А-а-а!
 Скажи, Джіммі, не видерши!
 Калінкін (серед гурту). Товаришу, я тобі повірив!
 Гурт. — А-а!
 — У-у!
 — Це неможливо.
 Калінкін. Товаришу, ти так і сказав:
 «Хоч-би мене живцем зварили».
 Гурт. А-а! У-у!
 Я більше не можу.
 Годі, годі!
 Калінкін. Революція, товаришу.
 Джіммі. Ні.
 Гурт. Ні? (Павза. Закам'яніли).
 Нехай мене шарпають.

Нехай мене рвуть.
Так! Так!
Не можна більше.
Цить!
Сил нема!

(Світло переноситься на високий поміст).

Перкінс. Ну, чорт тебе візьми!
Завзята сволоч!
Ти думаєш — це все,
Це всі мої засоби?
Зараз ми кращого на тобі спробуємо.
Роздумай, признайся...
Ну, хто вони?
Джіммі. Не знаю.
Перкінс. Нагніть йому голову.

(Вгорі світло гасне -- переноситься вниз).

Так, а тепер прив'яжіть йому руки.
До цього, ось тут.
Тепер ти скажеш, червона картка!
Натискай (скрип).

(Джіммі злітає вниз поміж гурт).

Джіммі (хрипло). Мені в очах темно
Гурт. Джіммі, а може ти все-таки скажеш?
Так, Джіммі. так!
Нехай скаже.
Ні, не треба.
Товариші, до порядку!
В порядку мітингу все обговоримо.
Хто перше слово?
Слово.
Слово.
Слово.
Я. Так далі не можна.

Вони-ж тобі виломали обидві ноги й руки.
 (Скрип).

Вони скрутят тобі в'язи.

Hi.

Джіммі. Hi, ти не сміш, не сміш говорити.
Гурт. Він тобі довірився.
 Він товариш.

(Скрип).

Але можливо, Калінкіна вже нема.
 Може він помер.
 Він такий хоровитий.
 Так-так-так.

(Скрип).

А може він почув про твій арешт
 І йому вдалося кудись утікти.
 Так, так, так.

(Довгий скрип).

Слухай, Калінкіна не будуть так мучити.
 Він-же не жовнір.
 Його просто посадять у тюрму.
 І будуть там тримати.
 А інші будуть провадити його діло далі.

(Скрип повільний, безперестаний).

Го-го-го-го...

(Гурт ошалів і спинився).

Один голос. Ти революція, ти соціальна справедливість,
 Що боротьбу провадить за життя на цьому
 світі!
 Ти людськість, що звернула своє обличчя
 до світла,
 Що всі напружує зусилля, щоб досягти
 нових меж,

Щоб залишити позаду старий жах.
 Ти Ісус на хресті, і коли ти зрадиш,
 То світ піде назад, може назавсіди.
 Ти мусиш стерпіти, ти мусиш це перенести.
 І це, і це. Ти мусиш все переносити,
     вічно.
 Так довго, як цього потреба.

(Гурт підвіся і впав. Джіммі полетів нагору, на поміст.
 Світло на помості. Джіммі лежить).

Греді.   Зомлів.

Перкінс.   Облить водою.

(На задньому плані, на одному з високих помостів, де були Держави, з'являється Ганнет. Світло на задньому плані).

Ганнет.   Ну, Перкінсе, добилися?

Перкінс.   Лейтенант, щеня це дуже вперте.

Ганнет.   Що він говорить?

Перкінс.   Мені не пощастило витягнути з нього
                          Жоднісенького слова. Він, знаете, со-
                          ціаліст,

І ви не можете собі в'явити, які вперті
                          Бувають декотрі з цих добродіїв.

Ганнет.   Гіттінз, мене ви чуєте?

Я вас ще раз питаю —

Ви признаєтесь, чи ні?

Джіммі (рішуче). Я не скажу нічого.

СЦЕНА VI-та.

(На станку біля Ганнета з'являється президент Вільсон).

Вільсон.   Мені взагалі дивно. Я обурений,
                          Як хто-небудь з громадян
                          Великої американської демократії
                          Може ставати на допомогу
                          Тим більшовицьким гадам,

Що встановили царство терору
По цілій Росії.

Джіммі.   Що палять, убивають, мучать.
Хто говорить про муку?
Хіба ви не мучили мене?
Не розривали мене, буквально, на часті?

(На помостах, на задньому плані з'являються усі Держави).

Ганнет.   Мучили?

Джіммі.   Мучили цілими днями.
Може цілій тиждень —

Ганнет.   Потім я знаю? — в цьому підвалі.
Що ви про це скажете, сержант?

Перкінс.   Сер, це чистісінка брехня!
Погляньте на ці пальці.

Джіммі.   Ви знаєте, що вони робили зо мною?
Перкінс.   Арештований збиває бучу:
Він мало не забив рядового конвоїра,
Так що нам довелось вжити деяких засобів.
Це брехня!

Вільсон

Ганнет

Бельгія

Сербія

Росія

Франція

Англія

Ганнет.

(разом). Мовчать!

Вільсон.   Чи знаєте ви, що вам загрожує смертельна кара?
Глядіть, що нам прийдеться вас розстріляти,
Якщо ви не скажете про своїх більшовицьких спільників.

Росія.   Я вам ражу бути суворими.
Будьте суворими,

Щоб ваша армія була забезпечена
Від пропаганди душогубів цих.
Я по собі це знаю. Будьте суворими.
Джіммі. Душогубів — кажете?

Всі Держави. А хіба ви не збираєтесь мене убити?

Джіммі. Ми виконуємо закон.

Всі Держави. Ви утворили те, що зовете законом,
А вони створили те, що в них законом
зветься.

Джіммі. Ви убиваєте людей, що вас не слухають —
І вони мусять робити те-ж саме.

Всі Держави (кричать).

Вони вбивають!

Франція. Всіх освічених.

Росія. Всіх людей, слухняних перед законами
Росії.

Джіммі. Багатих — хочете сказати?

Вони примушують багатирів —
Своїх законів слухати.

Вони дають їм змогу на життя.

А коли ті не слухають — вони їх убивають
Убивають їх стільки, скільки треба,
Щоб вони їх слухались.

Джіммі. А ви хіба не робите те-ж саме з біда-
ками?

Хіба не бачив я, як це робили ви
Кожного разу, як страйк у вас зривався?

Всі Держави (разом).

Всякий своє.

Тут не соціалістичний мітинг.

Тут не партійний з'їзд соціалістів.

Не хочемо його ми слухати.

Замовніть. Замовніть, сто чортів!

(На задньому плані світло гасне. Держави і Ганнет зникають.
Світло на високому помості, на передньому плані).

СЦЕНА VII-ма.

- Перкінс. Ну, ти ще не скажеш?
- Гурт (внизу). Га-га!
- Він не скаже.
- Джіммі не скаже.
- Перкінс. Заприсягаюсь богом, тепер ти в мене за-
балакаеш.
- Ти на суді обвинувачував мене.
- Гурт. Не скаже!
- Перкінс. Ти поставив був на карту
Мою репутацію агента.
- Я візьмусь за тебе!
- Джіммі. Я не скажу нічого.
- Перкінс. В'яжи його, міцно.
Не скажеш?
- (Світло переноситься на центр сцени. Джіммі перелітає вниз
до гурту. Скрип увесь час).
- Гурт (суворо). Джіммі не скаже.
Джіммі не скаже.
Земля колесом (Скрип).
Світло меркне.
Десь дзвонить, дзвонить.
Хай живе страйк.
Хай живе саботаж.
Джіммі, тобі треба йти кайзера бить.
Джіммі, тут була Лізі.
Ох, як болить.
Тихше, тихше.
- Один голос. Я людина, я перемагаю.
Я перемагаю плоть слабу.
Роздавлю тіло й підношусь над ним.
Я глузую з його тюрем,
З його мук, з його страхіть.
Я — істина і голос мій почує світ.

ДЖІММІ ГЛУГІНЗ.

7

Архів
народного артиста СРСР
В. С. ВАСИЛЬКА

Я — справедливість і мною будуть керуватись в світі.

Я — свобода, я розбиваю всі закони.

Я кидаю виклик всім поневоленим.

Я тріумфую, я віщую визволення

На всі часи, на всі крайні

І після смерти маленького Джіммі.

Визволення, визволення, визволення!

(Під час останніх слів, гурт починає кричати все голосніше та й голосніше).

Гурт. Я не можу!

Це кінець!

Годі, годі, годі!

(Напружені стихли).

Джіммі (починає сміятись).

Ха-ха-ха!

Гурт (розбігється по сцені).

Джіммі (заходиться реготом).

Ха-ха-ха!

Гурт (затанцював з криком).

Не скаже!

Не скаже!

(Гурт з сміхом розбігається з сцени. Джіммі береться за мотузку, перелітає нагору, там сів — сміється).

Греді. Господи боже. Він з глузду з'їхав!

Перкінс. Він збожеводів!

Коннор (повернувся, збігає по східцях униз. Вибігає на середину сцени, непевно отглядаючись, зупиняється).

Джіммі, Джіммі! За тебе одного...

Тепер нас мільйони...

Завіса.

Жовтень 1923 р.

Уперше на сцені «ДЖІММІ ГІГІНЗ» було виставлено театральною майстернею БЕРЕЗІЛЬ № 4 в м. Київі, 20-го листопаду 1923 року.

Г Р А Л И:

Джіммі Гіг'їнз	А. Бучма.
Лізі	Г. Бабіївна.
Д-р Сервіс	В. Василько-Міляїв.
Д-р Норвуд	Г. Дрозд.
Мабель Сміт	П. Нятко.
Біль Мурей	О. Супрунь.
Форстер	Л. Сердюк.
Шнайдер	В. Стукаченко.
Станкевич	К. Дехтяренко.
Джерітті	С. Гуменюк.
Ласі Греніч	С. Каргалський.
Поль	I. Марьяненко.
Елен	О. Добровольська.
Сержант поліції	Д. Бабенко.
Англія	В. Василько-Міляїв.
Америка	П. Долина.
Німеччина	I. Марьяненко.
Росія	С. Бондарчук
Франція	Л. Гакебуш.
Бельгія	О. Стешенко.
Сербія	Н. Карпенко.
Сержант вербункової комісії	Ф. Радчук.
Том	Д. Рева.
Джек	Г. Дрозд.

Князь	С. Гуменюк.
Граф	Д. Бабенко.
Сестра-жалібниця	С. Мануйлович.
Біржовик	Г. Дрозд.
Вільсон	П. Долина.
Англійський король	В. Василько-Міляїв.
Ганнет	Д. Бабенко.
Перкінс	Ф. Радчук.
Калінкін	І. Гірняк.
Греді	Д. Рева.
Коннор	С. Благий.
Гурт: Гудзенко, Дрозд, Стукаченко, Лор, Миргород-Музиченко, Петрова, Пуха, Рева, Смерека, Тимошівський, Дехтяренко, Гуменюк.	

Постановка головного режисера Леся Курбаса.

Оформлення сцени і костю-

мів	Вадима Мелера.
Лаборант	В. Василько-Міляїв.
Танці	Надія Шуварська.
Зав. музичн. частиною	Анатолій Буцький.
Помічник режисера	О. Савицький.
Електро-техник	Юрко Кравченко.
Перукар	Степан Щербина.
Костюми	М. Стукаченко і Є. Єременко.
Машиніст	В. Колесов.

8 | 6 x 9 (2 $\frac{1}{4}$ x 3 $\frac{1}{4}$)

НАЧАЛО